

SALA
DE
LECTURA

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din România

Serie nouă • Miercuri 11 noiembrie 1992 • 43 (142)

INFERNALUL SENTIMENT AL DESCURCĂRII

Vine, zice-se, o iarnă grea. Se fac previziuni sumbre în legătură cu felul în care vom trece de frigul și foamea promise de iarna ce vine și, mai ales, de realitatea economiei noastre la această oră. O să ningă abundent și ediliile noastre vor fi surprinși de prima zăpadă. O să fie frig și ediliile noastre vor fi surprinși de puținătatea gazului metan și a altor combustibili. O să se golească magazinele alimentare și cei care ar trebui să le umple vor fi surprinși de lipsa alimentelor. Până aici nimic nou. Ca și până acum, cu galoși, cu o pătură în plus, cu o gaură în minus la curea ne vom descurca. Pentru că întotdeauna am făcut-o. Românul se descurcă. Știe el bine asta. O știu, și cei care-l conduc — cam tot aceia care l-au condus de o jumătate de veac. Au aflat-o, mai de curind, și cei — oricum puțin — dispuși să ne ajute de dincolo de fruntarii, drept pentru care, dacă tot ne descurcăm, de ce să-și mai îndrepte ei ajutorul spre noi, mai cu seamă că printre noi sunt destui care ne cheamă să refuzăm mina întinsă de alții și să refuzăm chiar ideea că am avea nevoie de ajutor. Așa că, vrem nu vrem, ne place ori nu, va trebui să ne descurcăm și iarna aceasta singuri. Trist e doar că ne-am obișnuit să declamăm, ca pe un vers cretin semnat de un A. Toma reincarnat în C.V. Tudor, că nu ne vindem țara și nu vedem că nu prea se îngheșuie cumpărătorii la curțile noastre pentru că prin curțile noastre bate vântul și nu mai e nimic de cumpărat. Cea mai prețioasă avere a noastră e sentimentul descurcării, respectiv comportamentul descurcărețului. O avere blestemată, care, dacă privim cu

atenție în istoria noastră, nu ne-a adus niciodată decît un rău după altul. Dacă am găsi un cumpărător pentru această avere am fi salvați. Numai că fără ea ar fi pierduți brașii noștri rromâni verzi și roșii care au ajuns unde au ajuns tocmai pentru că românii pur și simplu au rezistat, descurcîndu-se și necricînd atîtor intemperii iar ei pe asta mizează, pe descurcarea noastră și de aceea ne-o recomandă cu atîta patetism de slugă ridicată în șa cînd sub șa de mult nu mai e nici un cal. Problema e dacă și cum am putea scăpa de infernalul sentiment al descurcării. De vindut, n-avem cui, nu-i nimeni interesat de el, nu-l vrea nimeni, cel puțin din lumea civilizată. Să-l aruncăm în Dunăre ca Dunărea să-l ducă-n mare e ușor de spus, dar nu e deloc simplu fiindcă e, totuși, sentimentul nostru și rupîndu-l din noi s-ar rupe ceva și din ființa noastră. Bine ar fi dacă l-am putea transforma așa cum transformi un defect într-o calitate. Nici asta nu-i ușor, ce-i drept, e însă netraumatizant pentru că nu presupune altceva decît trecerea sentimentului respectiv prin filtrul conștiinței (sociale, morale, politice), trecere menită să-i revele condiția infernală. După care, tot restul ar fi un exercițiu al puterii fiecăruia din noi de a spune Nu situațiilor care ne invită să ne descurcăm fără să știm de ce și pînă cînd și în numele cui. Sentimentul că orice ar fi ne descurcăm duce la amorțirea nervului vital. Conștiința descurcării, în schimb, e scrutătoare de orizonturi, analitică și interogativă. Cheamă la înfăptuire.

„L”

Paginile revistei sînt ilustrate cu lucrări ale artistului Romeo Moldovan

Ștefan Agopian:

O IARNĂ CARE VA DURA 4 ANI

IN PAGINA A 2-A

Valentin Petculescu:

POVESTE PENTRU ÀLIX

IN PAGINILE 8-9

Anthony Burgess:

PRINȚUL LEONARDO

IN PAGINA A 14-A

VASIL PESKOV

SIHAȘTRI ÎN TAIGA

IN PAGINA A 16 A

Burtăroșimea

Dacă e să aruncăm o privire asupra a ceea ce este în fond actualul nostru parlament, legitim ales, așa cum s-a încetățenit zicerea, deși în realitate nu facem decât să legitimăm un fals, așa cum ne-am obișnuit de la 1946 încoace, putem lesne observa că ne aflăm în fața unui parlament mult mai găunos, mult mai zgomotos, mult mai extremist și chiar mai fascist decât precedentul, în care un Dumitrașcu sau un Văcaru erau copii pe lângă ceea ce ni se reconfirmă a fi un Corneliu Vadim Tudor sau un Adrian Păunescu, care se completează de minune în hilarul și pseudo-pathosul și pseudo-patriotismul pe care le afișează la fiecare expunere; de fapt nu s-ar greși deloc dacă li s-ar spune Adrian Tudor sau Corneliu Vadim Păunescu — este aceeași persoană, chiar dacă una cu barbă bizantină și alta fără. Cred că, în fond, domnul Ion Iliescu nici nu-l deosebește, apreciindu-i ca pe doi frați gemeni, ținuți în minecă, așa cum trișorul ține așii lui falși cu care învinge. Că doar, așa spune sloganul, „am pornit împreună, continuăm împreună”. Ajutați mai mult sau mai puțin ocult, ba chiar uneori foarte pe față, dar niciodată recunoscând în mod oficial, de către actualul reales, cei doi își dau, după cum s-a văzut, în stambă în mai toate ședințele solitare sau reunite ale celor două camere. Fiecare pe ceea ce zic ei că sînt mai tari — **patriotismul**. Iar dacă acesta este patriotismul pe care-l dorește domnul Iliescu în viitorii patru ani de președinție, atunci șansele Domniei Sale de a ieși basma curată din această legislație sînt enorm de mici. Pentru că dacă ar fi să analizăm, la singe, biografia acestor doi „titani ai patriotismului românesc”, fără concesi, zi

de zi, de la naștere, la școala primară, viața în sat sau mahala, studii, activități la locul de muncă, activități obștești, relații sociale, de casă, bloc, sau familie trăgînd linia vom vedea că avem în față exemplele cele mai negative posibil de indivizi imorali din toate punctele de vedere. Dar, orice s-ar zice, cine se aseamănă se adună, spune poporul român pregătit, în ultima vreme, să greșească din ce în ce mai mult, conform hei-rupistului slogan comunist de stradă: „din greșeală în greșeală spre victoria finală”.

Dar să ne întoarcem la oile noastre, mîndre și cornute, cu batali frumoși în frunte. De fapt parlamentul nostru, atît de stînga și stîngaci format, conține în el exemplarele cele mai de soi ale **burtăroșimii**, din mai toate sferile ei de activitate comunistă de pînă în 1989: de pe la securitate, care era amenințată, pasămite, de venirea opoziției la putere, de prin sectoarele de propagandă ale PCR, bine-cunoscute de d-l Iliescu, care și ele erau amenințate cu Gherla, dacă opoziția ajungea la putere, prozeiți și informatori ai celor dintii, care cum ar fi putuț ei să se mai lingusească pe lângă un Emil Constantinescu sau Corneliu Coposu, pe lângă un Nicolae Manolescu sau alți opozanți care n-ar fi îngăduit linguseala, așa încît neocomunismul și criptocomunismul vor avea cadru legal, constituțional, de activitate. Buricarea, scoaterea nasului din cochilia în care a fost băgat imediat după decembrie 1989, va fi de aici încolo mult mai evidentă. Ambițiile de oameni politici întrerupți din activitățile lor îndelung experimentate de pe vremea lui Ceaușescu, vor fi puse acum pe tapet zi de zi, făcute cunoscute prin dangățul clopotelor de la Mitropolie, din dealul

Cotrocenilor, care va intra în istorie, pentru această perioadă, ca drept **ridicătură de pămînt de pe care au curs suvoi cele mai mari necrușinări ale tuturor timpurilor**. Dacă timpul afectat unor legi importante și foarte necesare momentului actual al reformei va fi mereu întrerupt, nu pentru cinci minute, ci pentru ore întregi, de cei doi groștești parlamentari, pentru a-și expune aceleași lucruri făcute cunoscute poporului într-un mod redundant prin scatofagele lor publicații, care i-au făcut celebri, atunci parlamentul actual va fi compromis, iar rezultatele activității lui vor fi nule. Pentru că orice s-ar spune, și oricît de mulți admiratori ar avea cei doi (este cunoscută propensiunea românului de rînd către hilar, grotesc, banal, ridicol și rău), nimeni nu poate spune că extremismul lor este de bună calitate și ne este nouă necesar în aceste **momente de fericiere**. Nu, nici într-un stat democratic, extremismul nu poate fi apreciat și încurajat. Dar la noi este foarte încurajat, lăsat să se lăfăie în cele mai înalte organisme politice și de stat. Ceea ce ne face să tragem concluzia că nu sîntem un stat democratic și nici măcar nu ne aflăm pe drumul democrației și nici al statului de drept. Pentru că un stat de drept nu permite nimănui, cu sau fără imunitate, să insulte sau să culpabilizeze un întreg popor, lăsînd în libertate indivizi care pun în pericol ziua de mîine a omului de rînd, mesiguranța ceasului care vine. În aceste momente nu este nevoie de **naționalismul** lui C. V. T. și nici de **patriotismul** lui A. P., iar cît despre experiența lor legislativă, socială și economică ne îndoim că ea ar putea-o înlocui pe a unora ca Anghel Rugină, Constantin Cojocaru sau a atîtor juriști și economiști care stau pe lături și se uită uimiți la scâlămbăielile lor de fiecare zi — și asta pe distanța a patru ani de aici încolo. Probabil, d-l Ion Iliescu jubilează, deși cred că nu-i convine lîota de „personalități” cu care „a pornit împreună și vrea să continue tot împreună”, dar nu mai are ce face, are și dumnealui consecvența caracteristică gafeurului care, deși conștient de gafă, nu-și recunoaște gafa. În clipele de luciditate și de conștiință istorică, Domnia Sa, sint convins, se întrebă ce se va spune despre această perioadă de domnie, în care el a ținut sceptrul în mînă ajutat de cei mai perversi indivizi, de cele mai crase lichele, fără să dea ascultare unor personalități care ar fi putut

schimba cu adevărat fața României în această perioadă. Un răspuns la frămîntările Domnului Iliescu nu vom putea afla cît de curînd, de bine ce este atît de zîmbitor și de sigur pe **viitorul înfloritor** al țării. Iarna care vine nu-l sperie — are în spate **burtăroșimea**; frigul pare că-l încălzește — siguranța **burtăroșimii** i se pare cel mai sigur contrafort; foamea pare a face parte din platforma program, din reforma pe care o propovăduiește — **burtăroșimea** are de unde slăbi; iar dacă lovitură de stat, care se profilează la Kremlin, va izbîndi, **burtăroșimea** Răsăritului îi va întinde mîna pentru conservatorismul de care a dat dovadă în mijlocul „lupilor de dreapta”, pe care i-a învins, cu ajutorul poporului pe care l-a convins să-i fie de partea lui, prin sloganuri ieftine ca „vine regele, va ia pămîntul, vin moșierii odată cu el și fac același lucru, rămîneți săraci, pămîntul pe care vi l-am dat cu”; dar poporul a uitat foarte repede că acest pămînt într-un fel tot el li l-a luat, prin Gheorghiu-Dej, de la care a **învățat culezanța**, pămînt pe care li-l dăduse, cu acte de proprietate, un rege, nu un președinte comunist — însă acest lucru s-a uitat. Așa că, înconjurat și sprijinit de **burtăroșimea**, care viermuiește în juru-i, pe cadavrul, aproape, unei țări, pe care n-o lasă dintre dinții lui de ciine hăituit de conștiința, totuși, istoriei ce se va scrie negreșit, continuă să creadă în comunism. Și rezistă. Dar singur n-ar fi putuț rezista, iar numai cu Dumitrașcu și Văcaru, nici atît, în schimb cu C. V. T. și A. P., și încă mulți alții, nu cel mai curați oameni ai țării, siguranța scaunului prezidențial i se pare de netemut. Cine ar putea sta în fața unui Vadim pus în drepturi, și încă ce drepturi? Cine ar putea să-i acopere oratoria grotescă, găunoasă, ofensivă, a unui Păunescu? Nimeni, pentru că nici un om onest, binecrescut, nu se la la harță cu astfel de indivizi. În popor există o zicală, pe care cei cuminți o respectă: „de omul nebun, să tai poala și să fugi!”. Dar oare cît putem fugi, cît ne mai ține sufletul așa secătuit de nesăfășiatea lichelelor? Oare n-ar fi mai lesne să-l punem noi, cei mulți și insultați zilnic de către ei, pe fugă, pînă cînd le va ieși lor sufletul, să ne putem vedea și noi de ceea ce trebuie făcut cu adevărat în țara noastră?

Gellu Dorian

minimax

Imposibila normalitate

„Democrația este ultimul refugiu al unei guvernări care schioapătă”. Măi să fie! Să fie cinism? Să fie tembelism? Ori poate că, cine știe, nu e nici una nici alta, ci un mesaj codificat adresat spre liniștirea to'arășilor. Grăbindu-ne cu precizarea că am găsit vorba de duh a lui G.B. Shaw pusă drept motto sau ca maximă a zilei nu în cine știe ce gazetă **anti**, ci taman în foaia prezidențială, **Dimineața**. A se vedea nr. 215 (727) de marți 3 nov. curent. Na poftim de vezi cultură! Inșă oricum ar fi domniile lor, cinici sau tembeli, respectul adevărului ne obligă la toată considerațiunea pentru gazetarii prezidențiali care cu, sau fără voie, n-are importanță, au ricit exact unde doare. Într-adevăr, în România, democrația nu este altceva decât refugiuul foștilor guvernanți comunisti școliti la Moscova sau la „Ștefan Gheorghiu” de unde li se și trage convingerea că instituțiile democratice sînt un instrument de dominație eficient. Dacă poț capitaliștii să le folosească instituțiile astea de-afta amar de vreme cu succes, și-au zis to'arășii, mă rog frumos, noi de ce n-am putea? Mai cu seamă că românii sînt blînzi și răbdurii. Zis și făcut. Adică făcut, așa, mai tovărășește, inșă deocamdată ține. Scrieți dar ține. Iar dacă vor trece cu bine și peste iarna ce va să vină, au toate motivele să privească încrezători spre mileniul trei. Pentru că singurii adversari cu adevărat de temut ai Puterii au mai rămas doar frigul și foamea. Nici opoziția, nici sindicatetele, nici presa, nici biserica, ci numai și numai asigurarea subzistenței fizice este acum singura problemă reală a Puterii în România. În caz de nereușită, rămîn... stadioane-

le! Sigur, poate nu imediat, poate nu dintr-o dată, dar pînă la urmă tot la stadioane se-ajunge. Pentru că orice om cu mîntea cît de cît întreagă n-are cum să-și imagineze că actualii guvernanți ar putea să cedeze puterea. Or, prin absurd, presupunînd că unii dintre ei ar fi totuși dispuși s-o facă, de bună seamă că rezultatul va fi același. Deocamdată, vadimii și verdeții poate că par ei mai curînd caraghioși decît periculoși, dar, la o adică, cu siguranță că vor rupe lanțul. Numai s-o ceară „Patria” și doar n-or să se împiedice ei de mofturile astea cu drepturile omului, staț de drept etc., etc. Bref, dacă actuala cîrmuire nu va fi creditată de Occident ca să poată asigura cît de cît subzistența fizică a supușilor, toată comedia asta cu democrația nu-și mai găsește nici un rost. Iar propagandistic terenul este pregătit de mult pentru stringerea șurubului. O spiră:

presa. A doua spiră: partidele din opoziție. Pînă una alta, scumpirea hirtiei și, implicit, a gazetelor, va determina oricum o reducere a numărului cititorilor, extinzîndu-se astfel atotputernicia televiziunii și a răspîndacilor. În mod „normal”, urmînd cît de curînd și legea presei care să dea mîna liberă presarilor. Încolțit, de bună seamă că Leviathanul mușcă. „Prea multe defecte are astăzi scrisul unora”, constată cineva care semnează de zor cu Arnold Helman în foaia prezidențială. Și nu e vorba numai de țînuta neglijentă a scriiturii, ci, mai ales, că presa asta hacana este „la drept vorbind un fel de coloana a cincea” iar scrisul celor talentați „picură venin, fiere, toxine primejdiioase”. Incontestabil, poporul român trebuie apărut de aceste „toxine primejdiioase” dîndu-i-se ceea ce merită: o presă sănătoasă, patriotică, **albastră**, gen **Europa** care, slavă Domnului!, a ajuns la numărul 100. Indiferent de aprecierile sau criticile de care se bucură Ilie Neacșu și compania (iar noi care credem că sînt doar un pluton), ei vor rămîne, indubitabil, ca veritabili creatori de școală în gazetăria românească. Întru totul îndreptățită fiind tămîierea confratelui Dragoș Dumitru de la **Universul românesc** dacă avem în vedere cît de simple și limpezi sînt soluțiile propuse de **Europa** pentru depășirea actualei crize politice. 1. Interzicerea partidelor din opoziție începînd de la Convenția Democratică. Cum altfel cînd „partidele care alcătuiesc această Convenție au incitat continuu la destabilizare perpetuă, la dezmațul politic, social-economic,

cultural etc., făcînd astfel jocul intereselor străinătății, încălcînd în acest mod grav prevederile legilor adoptate după decembrie 1989 și, în special, Constituția țării”? Cît despre UDMR, ce să mai vorbim. 2. Guvern de centru-stînga, adică roșu roșu, FDSN+ășazi-sa partidă națională. „singura soluție viabilă, realistă și trainică, aducătoare de speranțe”. Toate bune și frumoase, numai că alianța asta conține și o ditamai șopîrlă. Băieții vor neapărat reconsiderarea evenimentelor din dec. '89 „care numai revoluție nu au reprezentat, ci o contrarevoluție mirșavă pusă la cale de elemente trădătoare interne” ș.a.m.d. de unde și imperativul eliberării grabnice a marilor patrioți români, „personalități ale fostei conduceri socialiste”, bieții, „aflați nevinovați după gratii, numai pentru încredințări politice”. Strîmbă rău de tot, nu-i așa? Dar încă mai strîmbă este tărășenia dacă ținem cont că pentru asemenea aprecieri revista primește felicitări și încurajări din partea ministrului apărării și, respectiv, a jandarmeriei. Adică, măiestria de a le măi-drăgi s-ar părea că dl. I. Iliescu trebuie s-o folosească la întreașă capacitate nu spre dreapta, ci invers. Cine știe! Poate că da, poate că nu. Poate că toată zdrăngăneala asta pe care o fac alde Neacșu, Păunescu sau Vadim e pentru speriat copiii. Dar dacă nu e? Dacă nu e, vorba poetului, de-o fi una de-o fi alta, bucuroși le-om duce toate. Și după cît se arată probabil că și Occidentul n-are nevoie de încă un focar în Balcani așa că va subvenționa Bucureștiul cît să nu iasă lumea pe stradă. Urmînd s-o ducem șontic, șontic mai departe cu programe anti-criză, comitate și comiții etc. etc., fiecare descurcîndu-se cum poate. Cu o singură condiție numai, cum precizăm mai înainte: să nu ne fie prea foame și prea frig. Iar atîta vreme cît opoziția stă cuminte la locul ei în Parlament, unde tot nu poate face nimic, Puterea va fi și ea cumsecade.

3 noiembrie 1992

Șerban Lănescu

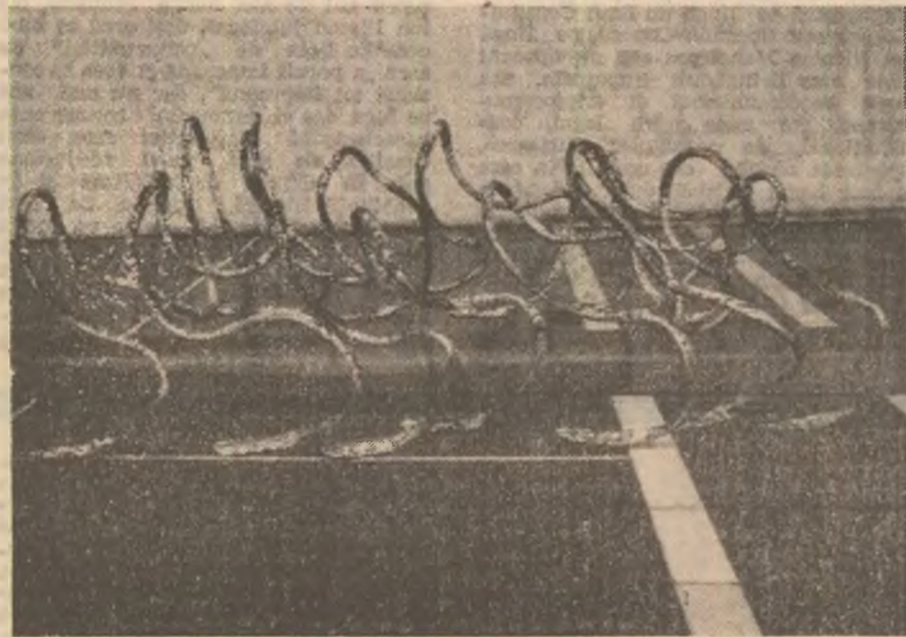
Criza istoriografiei literare (IV)

În articolul nostru precedent am ajuns la concluzia, dezesperantă pentru esteți dar cit se poate de justificată pentru istoriografi (deși rareori recunoscută) că istoria literară e o istorie a mediocrităților, este singurul loc unde acestea își mai găsesc un loc în deplină justificare. (Eventual, am putea spune că istoria literară este un tablou al valorilor care s-au perimat, dar au reprezentat ceva la timpul lor.) Dintr-o lucrare de acest tip nu poți să scoți, dintr-un condei, pe cite un scriitor care a fost la vremea lui important, sub cuvânt că nu mai corespunde „gustului actual”; istoriografia literară are tocmai rostul de a arăta situația în contextul epocii a unui artist și a-i stabili cit mai exact valoarea istorică.

Or, cu toate declarațiile sale solemne prealabile (și care au fost luate în serios de unii, printre care și de E. Lovinescu) nici Călinescu nu a scris o istorie „de valori”, ci a făcut o prezentare monstruos de discordantă, mai ales a mediocrităților literaturii române. Și acest fapt a fost sesizat cu acuitatea-i obișnuită de Șerban Cioculescu în cronică sa din 1941, dar trebuie observat că autorul cărții nu înglobează toate contribuțiile minore în tabloul de ansamblu, ci se ocupă de ele (uneori cu o voluptuoasă insistență) doar pentru a le reduce la neant. Într-un spirit mult mai intransigent (am zice chiar: extrem intransigent, dacă ni se îngăduie expresia) a lucrat Cioculescu însuși în secțiunea care i-a revenit din *Istoria literaturii române moderne* (în colaborare cu Vladimir Streinu și T. Vianu). Acolo el se ocupă numai de marii scriitori ai începutului secolului al XIX-lea (ceea ce nu fac și colaboratorii lui în secțiunile lor) până la Junimea, într-un spirit estetic mult mai sever, eliminând chiar pe un Costache Conachi, pe un Iancu Văcărescu și chiar pe un Ion Ghica. E un punct de vedere pe care l-ar fi aplaudat un Maiorescu, dar mai ales discipolul acestuia M. Dragomirescu; amândoi practicau intransigența estetică pe care nu o regăsim la Ovid Densusianu, G. Ibrăileanu sau E. Lovinescu (ca să nu mai pomenim de N. Iorga, pentru partea mai veche a literaturii noastre) și aceștia sînt adevărații in-femeietori ai istoriografiei literare românești fundamentate cit de cit estetic.

Istoria scrisă de „estetul” Călinescu

este cel mai puțin ordonat estetic tablou al literaturii române ce se poate închipui: e mai mult un bazar eteroclit și plin de viață, cuprinzînd cele mai neașteptate figuri, prezența acestora fiind explicabilă prin curiozitatea autorului și gustul lui baroc pentru bizarierii mai mult amuzante. Aceasta nu exclude, ba chiar implică o portretistică de multe ori caricaturală dar de mare expresivitate, analize și formulări critice memorabile, ba chiar și... lapidare, în ciuda caracterului stufos al prezentării și stilului adeseori prea vivace. Dar cel familiarizat cu stilul marilor istoriografi ai lumii (în primul rînd al lui De Sanctis, de care mulți ignoranți îl apropie pe Călinescu și care se ocupă numai de foarte marii scriitori, sau al lui Lanson, care reduce „biografia” cite unui mare scriitor precum Molière la zece rînduri într-o notă de subsol) nu poate rămîne decît stupefiat citînd aceste rînduri cu precizări prisositoare, de efect involuntar comic: „Tată-său se chema însă Anton Baroniș nu Baronschi și era avocat. În 1831, cînd se constituie un corp al avocaților, Anton era printre cei douăzeci și doi de orînduiți la Divanurile din București. Cantorul de avis îi anunța intrările și ieșirile

din București. În mai, în august 1838 (nr. 71 din 16 mai; nr. 5 din 5 august) venea de la Brașov. În 1857 hoții îi furaseră argintăria (Anunț rom., nr. 88 din 30 noiembrie 1857). Fără îndoială că el este acela care își înseamnă în limba greacă nașterea numeroșilor săi copii pe diploma de înobilare a lui Atanasie Ctena). Soția sa se chema Julia. Din cei zece copii (Gheorghe, Adriana, n. 5 oct. 1830; Marghiolița, n. 24 iunie 1832; Anastasie, n. 7 martie 1834; Pericle și Aspazia, gemeni n. 18 august 1840; Xenofon, n. 16 august 1841), trăiră pînă la maturitate numai patru: Gheorghe, Anastasie, Demostene și Xenofon.

La 1 iunie 1847 Gheorghe Baroniș, din mahalaua Sf. Sava, se căsătorește cu «cucoana Hariclia Sedar Hristache Băjescu», cununat cu marele logofăt Iancu Manu cu Vorniteasa Mariuța Manu și primind drept zestre un loc de părție în mahalaua Sf. Gheorghe vechi, 700 galbeni împărătești naft, argintărie, arămărie, «o brătară cu un zmarant» și «un inel cu diamant» și cinci suflete de țigani tineri («Marghiola cu fiii săi, Alexandru și Oana, Nicolae și Safta, fata Catînchii»). Avură trei copii: Maria (n. 14 aprilie 1848), Zie (n. 8 martie 1849) și Ana (n. 4 ian. 1851).

Soția serdarului Hristache Băjescu (mama Hariclei se numea Zinca Serdarul, comisar al văpselii negre...).

Oprim aici această aiuritoare poliloghie; ea se găsește în *Istoria lui Călinescu* (p. 333) adică într-o operă care judecă „estetic” literatura română, iar autorul ei este laudat, chiar de un E. Lovinescu, pentru că ar fi un „spirit latin de o mare claritate” (*Aqua forte*, 1941, p. 284), iar ulterior în cadrul unor aprecieri destul de severe, aceiași să confirme: „*Istoria* (...) lui Că-

linescu e (...) cea dintîi încercare de a ne da o viziune pur estetică a literaturii noastre” (T. Maiorescu și posteritatea lui critică, 1943, p. 326).

Este drept că Lovinescu și mulți alți critici au avut în față ediția din 1941 a *Istoriei* în chestiune, unde încă nu se preciza genealogia țigăncilor din familia lui Baroniș, dar spiritul acesta e prezent și în prima ediție sub forma biografismului coplesitor: autori nuli sînt aduși în scenă sau menținuți prea mult, doar pentru că au o existență aventuroasă sau plină de amănunte amuzante. *Istoria* lui Călinescu nu e una de valori; ci de „figuri”, insufletețite pentru alte motive decît meritul artistic, iar autorul lor nu e un estet intransigent, cum se proclamă în declarațiile preliminare.

Astfel, în ediția din 1941 a *Istoriei...* sale, Călinescu face un capitol unei alte mediocrități, D. Petrino, justificîndu-l cu această frază introductivă: „Dacă Dimitrie Petrino n-ar fi avut o purtare incalificabilă față de Eminescu, azi nu s-ar pomeni de el. Omul era antipatic (!?) și n-avea nici un talent...” Și totuși, după această frază de excludere, i se face biografia, se vorbește de „Sinceritatea durerii”, i se rezumă lungul poem *Raul*, i se prezintă *Nurul*, totul sub influența mussetiană. (După aceeași logică, pentru că a scris lucruri dezonorante despre Argeșii, Călinescu ar fi trebuit să publice două pagini și să-i popularizeze fotografia lui N. Georgescu-Cocoș, iar lui Paul I. Papadopol să-i acorde multe rînduri deoarece a fost un adversar ignobil al lui E. Lovinescu. În sfîrșit, Caion care s-a făcut celebru prin contribuția sa la biografia lui Caragiale (și care a scris și foarte mult) ar fi trebuit să troneze cu un capitol copios, analitic și subtil Autorul tuturor acestor pagini nu e un estet ci un spirit redus de propriile-i divagații și George Baroniș, din care nimeni nu va citi vreodată cu satisfacție estetice un rînd beneficiază de această „biografie” adîncită și lăbărtată și i se închină patru pagini vaste; lui Grădina, aflat aproape în aceeași situație artistică, șase pagini la fel de inutile, mai mult decît lui Ion Codru Dragușianu, I. Agărbiceanu, Pau Zarifopol, Mateiu Caragiale, Ion Vineș și M. Blecher la un loc. Și asta într-o *Istorie* care e mai mult a epocii contemporane, sau de la Junimea încoace!

În încheiere, vom spune că există mediocrități și mediocrități; unele își justifică prezența într-o istorie prin caracterul lor reprezentativ, pentru că ilustrează spiritul vremii sau vreun epigonism util pînă la un punct, dar nu pot fi privilegiate prin senzaționalul biografic sau accidentele comportării. Duelul dintre Pradon și Racine a rămas în istorie, dar nici un istoriograf francez nu a umflat importanța primului pînă la dimensiuni ireale, precizînd în același timp că scriitorul n-avea nici o valoare.

Alexandru George

povestea vorbeii

Culori

În vocabularul politic apar uneori nume de culori prin care sînt simbolizate, tradițional, programe și orientări. În dicționarele românești curente din ultimii ani, sensul secund, de „apartenență politică”, al cuvîntului culoare era precedat, prudent, de paranteza explicativă („în trecut”) (v. DLRM, din 1990, DEX, din 1975; în *Micul Dicționar Enciclopedic* sensul considerat pe nedrept ca fiind învechit dispăre cu totul). Restrîngerea la trecut nu e, firește, o constatare lingvistică, ci o intruziune politică: obsesia partidului unic se asocia probabil cu interdicția de a mai imagina pluralitatea, de a vorbi, chiar ipotetic, de mai multe culori. Sensul n-a dispărut niciodată din limbă; firescul cu care astăzi se vorbește de curcubeu politic ori de camelonism îi confirmă persistența. În fond, Partidul comunist își exhiba simbolistica roșului cu orice ocazie (drapel, carnet, inscripții etc.); e însă interesant de observat că nu și-o asuma explicit ca denumire. În cazul cuvîntului roșu, dicționarele înregistrau sensul adiectival „inspirat, pătruns de idei revoluționare; creat de o mișcare revoluționară” (DLRM) DEX și cel substantival, de „adept al unor idei progresiste sau revoluționare, luptător pentru cauza unei revoluții”; definițiile, evident pozitive, apreciative, nu cuprindeau în nici un caz formula (curentă în dicționare străine contemporane) de același tip — Lexis, Robert, Random etc.). „comunist”; de „extremă stîngă”. Omisiunea a echivalat cu

o indicație pragmatică: nu era acceptată desemnarea ca roșii a comunistilor actuali. O comparație cu dicționarele românești mai vechi scoate în evidență încă o subtilă deviere a sensului: un roșu — definit de Lazăr Șăineanu (în al său *Dicționar Universal*) sau de I.A. Candrea (în *Dicționarul Enciclopedic „Cartea Românească”*) ca „membru al partidului liberal” devine în DLRM și DEX „poreclă dată de adversarii membrilor grupii radicale a partidului liberal din România din a doua jumătate a secolului XIX”. Poate fi vorba de o simplă precizare și nuanțare istorică; dar e mai cu-

rînd de presupus că asocierea, în același articol de dicționar, a „adevăraților revoluționari” nu se putea face cu oricine; cel mult cu o „aripă”. În publicistica lui Eminescu, roșu revine extrem de des, ca substantiv sau adjectiv (partidul roșu, teoriile roșii etc.); unuși „roșu” îi e totdeauna opus „conservatorului” (nu un „alb”) ceea ce atestă faptul că desemnarea prin culoare nu e în genere acceptată cu plăcere.

În publicistica politică actuală adjectivul roșu e destul de obișnuit: fie în judecăți retrospective, în care e evocat „carnetul roșu” fie în descrieri de actualitate; „campania... în mediul rural sau în orașele «roșii»; barzii roșii”; „Pe afară-i vopsit gardul. În roșu” („Expres”, nr. 36, 1992, p. 6, 10, 16); identificarea prin culoare pare rezervată atitudinii depreciative.

Și mai interesantă e cariera politică a cuvîntului verde. Prin metonimia „câmașilor verzi”, el a ajuns să desemneze curent fenomenul și ideologia legionară. Obsesia simbolisticii culorii a acționat aici și mai puternic — în primul rînd

prin cenzură. Dicționarele n-au înregistrat sensul tabu; circulau ca anecdote în perioada comunistă recomandări propagandistice reale de evitare a culorii — de pildă la literale diverselor lozinci. Asocierea puternică și irațională a produs, în iunie 1990, celebra afirmație prezidențială despre „drapelul verde” pe care l-ar fi arborat manifestanții ostili puterii. Culoarea este atribuită, metonimic, și altor însemne (ele incele simbolice) — vorbindu-se, de pildă, de „diagonala verde” de care e suspectată o mișcare („Expres”, nr. 36, 1992, 16). În aceste condiții, e puțin probabil să fie acceptat în română sensul curent atribuit în alte limbi substantivului echivalent cu verde: „ecologist”. Acesta poate funcționa doar indirect, în aluzie, de exemplu în formularea „omul cu cămașă de ecologist” („Academia Cațavencu”, nr. 4, 1991, 3). Stabilitatea sensului e dovedită și de extinderea sa — pentru a denumi în genere extrema dreaptă. Se poate vorbi, deci, de „un guvern extremist leșit din acest amestec roșu-verde” („22”, ediție specială 6 octombrie 1992) — enunț în care e clar că referirea nu se mai face la legionarism pur și simplu. La întărirea sensului general de extremism contribuie, desigur, expresiile populare de tipul „român verde” — în care se identifică clișee ale discursului naționalist (vigoarea, energia...). Paralel cu toate aceste evoluții — și în chip cu totul aberant — verdului i se mai atribuie o semnificație negativă. Un titlu ca „Postamentul domnului E.C. e vopsit în roșu, alb și verde” („Spionaj-contraspiionaj”, nr. 53, 1992, 3) trimite nu la simbolistica politică a culorilor — ci la un drapel. Semnificația se precizează în textul care dezvoltă demonizarea verdului prin obsesia „pericolului maghiar”; cei încriminați își manifestă legăturile cu „revizionaștii de la Budapesta, de la care au împrumutat culoarea verde cu care au vopsit statuia din afiș” (id.). Verdele ar fi deci și culoarea revizionismului. Din fericire, asemenea aluzii codificate la drapel nu au cum să se impună; rîndin ca simple ciudățenii ale unui altminteri foarte actual „limbaj al culorilor”.

Rodica Zafiu

Poeme cenzurate

Ileana Mălăncioiu, URCAREA MUNTELUI, Editura Litera, București, 1992

Criticul sau istoricul literar care și-ar propune să schițeze tabloul general al epocii de tranziție pe care tocmai o parcurgem ar trebui să aibă în vedere, printre altele: apariția literaturii sau a cărților „de sertar” (gen **Luntrea lui Caron**, de Lucian Blaga și **Sertarul cu aplauze**, de Ana Blandiana), apariția cărților respinse de edituri până în decembrie 1989 (un singur exemplu: Stelian Tănase, **Corpuri de iluminat**), recuperarea exilului (cu un număr impresionant de autori, între care Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu sau Vintilă Horia sint cu siguranță cei mai cunoscuți), apoi recuperarea scriitorilor români din Basarabia (un nume redescoperit recent: Ion Druță, cu romanul **Povara bunătații noastre**) și, nu în ultimul rând, apariția unui întreg gen, pe care viitoarele sinteze de specialitate îl vor numi „literatură închisorilor” (de la N. Steinhardt și Constantin Noica, până la Teohar Mihadaș, Paul Goma sau Ion Ioanid).

Oricât de sumară ar fi această schiță (căci la ea ar trebui să mai adăugăm așa-zisa **literatură de consum**, cu un compartiment special consacrat „Bibliotecii erotice”, sau diferitele variante ale **literaturii de frontieră**, între care memorialistica marilor oameni politici cunoaște astăzi o voră iesită din comun, vom recunoaște cu ușurință caracteristica ei esențială. În câteva cuvinte: refuzul oricărui tabuuri sau interdicții, în paralel cu acțiunea de reconstrucție a unui sistem complet de lecturi literare, pe măsura tuturor așteptărilor unui cititor sistematic și îndelung frustrat.

Dar mai există o serie de cărți tipice pentru actuala epocă de tranziție. E vorba de volumele care au reușit să apară până la sfârșitul anului 1989, numai după ce au avut de a face cu foarfecele cenzurii politice, și pe care autorii lor le re-publică astăzi în forma în care le-au conceput inițial. Alături de informațiile culese direct de la surse (eventualele mărturii ale cenzorilor, documentele de „uz intern”, „indicatiile prețioase” venite „de sus”) și alături de inventarul „locurilor goale” (vestitele pasaje „croșetate”) din edițiile critice ale unor scriitori mai

vechi, pe care e de presupus că un cercetător ingenios va avea răbdarea să-l întocmească la un moment dat, examenul cărților din această categorie va duce cu siguranță la apariția unei imagini mai exacte despre cenzura literară românească și, în cele din urmă, despre totalitarismul comunismului românesc.

O carte cenzurată a fost și volumul Ilenei Mălăncioiu, **Urcarea muntelui**, apărut mai întâi în 1985 la Editura „Albatros” și repus astăzi în circulație la Editura „Litera”, într-o versiune completă. Mai mult, la ediția din 1985 Ileana Mălăncioiu mai adaugă și seria celor opt poeme care, după ce au reușit să apară în **Viața Românească** la începutul anului 1989, au determinat intervenția cenzurii, retragerea revistei din circulație și topirea întregului tiraj.

Ce ne șochează de la început în poemele din **Urcarea muntelui** e impresia de lirism ajuns la capătul puterilor, perplexitatea în fața absurdului și, pe măsură ce lectura avansează, teroarea: „Întreg orașul era plin de morți / Iașiseră pe strada principală / Așa-mbrăcați în hainele de gală / Pe care cit ești viu nu prea le porți. / Ne-fricoșă grozav fantasticul delir / Dar stam și ne uitam uimiți ca la paradă. / Căci fiecare-aveam pe cineva pe stradă / Și n-am fi vrut să fie închis în cimitir.” (**Coșmar**)

Parabola, alegoria, simbolul sau metafora fac față din ce în ce mai greu răului general cu care sint obligate să se confrunte și de aceea Ileana Mălăncioiu va recurge tot mai rar la ele, nu numai din pudoare, dar și pentru că, pur și simplu, expresia începe să nu mai aibă ce media: „Pe regele Oedip îl ducea de mina flica sa Antigona / Pe regele Lear, Cordelia cea alungată / Din împărăția lui că nu l-ar fi iubit îndeajuns / Pe tine aș putea să te duc eu, tată /.../ O, Doamne, nu orbi tot neamul meu deodată / Ia-ne din doi în doi și mai amină / Sfârșitul tragediei, lasă-i la fiecare / Pe cineva să-l ducă-n cet de mină.” (**Rugă**)

De cele mai multe ori, renunțând parcă la toate instrumentele sale tradiționale, lirismul auster din **Urcarea muntelui** preferă să funcționeze ca un

fin aparat de înregistrare a capacităților de rezistență pe care le mai poate avea omul, atunci când e plasat sub presiunea strivitoare a istoriei, imaginea de ansamblu fiind aceea a unui adevărat coșmar. În apropierea unui oraș fără nume, oamenii își sapă singuri gropile și trag pământul peste ei, „îngerii de pază” patrulează înarmați prin fața porților, casele dispar fără nici o explicație și, obligată să rămână singură, poezia și-a pierdut orice înțeles: „Lumea e tot mai tristă și mai grăbită / Piinea e tot mai scurtă și mai turtită / Fără ca nimeni s-o vadă / Poezia a coborât în stradă. /.../ Poezia a coborât în stradă / Poezia s-a dat încă o dată pe baricadă / Dar lumea e grăbită, dar strada e pustie / Dar cine să mai citească poezie?” (**Cîntec**)

Dacă în limi mari cele mai multe texte publicate de la început în **Urcarea muntelui** amintesc de lirismul exasperat al poeziilor lui Stefan Aug. Doinaș (**Interiorul unui poem**) și Ana Blandiana (**Arhitectura valurilor**), prin poemele cenzurate (prezentate la sfâr-

șitul volumului, în două anexe), Ileana Mălăncioiu este mai aproape de Mircea Dinescu (din **Moartea citește ziarul**): „E iarnă, e frig, nu mai vine odată vara / În piețele aproape pustii / Oamenii se plîng deseori / În librării o carte de trei kilograme / Scrisă de sute de autori. // E imprimată pe hîrtie bună / E tipărită bine, e o surpriză / Cum nu se poate mai veselă / Pentru acest moment de criză.” (**Pastel**) De data aceasta răul e numit aproape direct și poezia se dispensează de ultimele ei rezerve de convenționalitate sau de aparențele tehnice pe care mizează în mod obișnuit, pentru a semăna mai degrabă cu strigătul exorcist, cu protestul sau cu manifestele scriitorului politic: „Portretul lui Adolf Hitler / Deasupra capului meu / Și eu neputînd să strig Heil / Și eu neputînd să scriu Heil / Și o mulțime veselă / Trecînd în pas de voie / Și strigînd Heil / Chiar sub mustata zburlită a Führerului. / Și asta știind foarte bine / Că de la al doilea război mondial / A trecut atîta amar de vreme. / Ceea ce nu mă împiedică / Să mi se facă frică / De fiecare dată / Cînd mulțimea flămîndă / Hipnotizată în fața portretului / Strigă Heil.” (**Coșmar**)

Plasată la început sub semnul disperării lui Bacovia, preluat adesea în litera și în spiritul nevrozelor sale, poezia Ilenei Mălăncioiu din **Urcarea muntelui** devine, pe măsură ce calvarul se desfășoară, prizoniera unui demențial univers penitenciar, din care nici o evadare nu mai e posibilă. Iar la capătul drumului, adică înainte de a fi crucificată, ea se transformă în materie de studiu pentru cenzură și pentru poliția politică, pe care nu le-a servit și cu care nu a tratat. Cu resursele de protest intacte, dar redusă cu forța la tăcere, poezia a preferat să se închidă în disperarea ei ca într-un turn de fildeș interior, al demnității, de data aceasta, și nu al sfidării estetice: „Aș fi putut să vin cu voi la cină / Uitînd vinzarea care-avea să vină / Dar am văzut că toți stăteți la pîndă / Știînd care e prețul și neputînd afla / Cine pe cine trebuia să vîndă. // Acuma cînd vinzarea ține loc / De tot ce ar fi trebuit să fie / Numai Pilat își joacă rolul lui / Spălîndu-se pe mîini, deși el știe / Că de la marea taină lipsise chiar Christos / Și i s-a dat în loc un păcătos. // Voi vă uitați descumpăniți la Iuda / Care și-a luat arginții și se duce / În timp ce păcătosul vîndut a fost uitat / Și trupul lui a putrezit pe cruce.” (**Aș fi putut să vin**)

Recitînd poeziile Ilenei Mălăncioiu trebuie să constatăm încă o dată cu cîtă ușurință vorbim astăzi de o „vi-novăție generală” și cît de repede uităm că în literatura română, ca și în viață) au existat totuși oameni care au rezistat.

Florin Manolescu

A sta și a te întreba

De obicei gîndurile umblă. Mie, săracul, îmi colcăie gîndurile prin creier cum colcăie gîndacii, noaptea, pe-o chiuveță murdară de bucătărie de bloc. Îmi umblă gîndurile în jurul capului ca gizele în jurul felinarelor aprinse pe străzi în nopțile de vară. Cînd scriu, dar mai ales cînd citesc, gîndurile mi se mai liniștesc iar eu încep să **stau** destul de comod pe ele, nu chiar ca-ntr-un șezlong, la soare, nici ca-ntr-un fotoliu, însă ca pe-un taburet — da. Dar — credeți-mă — cel mai bine este să nu te gîndești deloc. Credeți-mă pe cuvînt: tot ceea ce ne trece nouă prin cap este, oricum, o mică și meschină prostie în comparație cu tăcerea gîndurilor.

Acum, cum să spun, or umbla ele, gîndurile, dar **întrebările** (întrebările alea chinuitoare) umblă ca gîndul și ca vîntul laolaltă și, ca să stau și să mă întreb eu, unul, trebuie să mă țin bine cu amîndouă mîinile de ceva solid, tare — că altfel: mă trezesc doborît la pămînt.

Are dreptate Cioran cînd spune că după ce „mîzgălește” cu ceva rînduri o foaie de hîrtie îi vine, așa, să fluiera un cîntecel plimbîndu-se pe stradă. Știu că mai multă odihnă (sănătate) psihică îți dă oboseala de după tras la lopată, de după coasă, dar și munca de tip contemplativ a scriitorului e un „medicament” eficient. (După principiul: alt bolnav — alt tratament)

Eu de-asta scriu: ca să mă las de

scris. Ca să mă pot ocupa — odată și odată — cît mai bine și mai firesc de trăit. (În mare măsură **viața de zi cu zi** se opune scris-cititului care-i numai de noapte cu noapte.) Poezia e un mod vindcător de a fi, un tratament de întreținere. Nu am după ce degete să mă ascund; îmi accept, îmi asum **boala**. În cazul meu, accidentele existențiale, sărăcia, frica, neputința de-a iubi, orgoliul, destrăbălarea nu se pot (pe rînd sau toate laolaltă) calma și înlătura decît în momentele exploziilor emotive, mentale, sufletești și temperamentale, doar în bubuituri ale inimii care — la rîndul lor — se descarcă, se înmoaie, prin receptare și prin producere de diverse **expresivități artistice**.

Bineînțeles că în acest caz, singura motivație sinceră și reală a faptului că „mă dau” scriitor nu poate fi decît mult visata bucurie de a nu mai avea de ce să scriu. Adică de a-mi scrie singur, într-un sfîrșit, opera capitală: **biletul de externare**.

Și bineînțeles că modalitatea acestui fel de literatură nu poate fi decît **auto-spoedania**. Numirea continuă (spunerea și răspunerea) a excrementelor mele păcătoase, a durerii. O încercare de a ține trează smerenia prin păstrare continuă în minte a felului nenorocit în care mi-am trăit viața. Improșcă și eu „acolo, foaia cu disperări. Și sînt mai liniștit.

Scrii literatură nu ca să devii mai bun, ci ca să nu te sinucizi. Literatura este un mijloc de supraviețuire.

(De cele mai multe ori, atunci cînd scrisul este așezat în categoria **mărturisirii**, nu se face distincția absolut necesară între practica ascetică numită auto-spoedanie și spoedania propriuzisă. Acestea din urmă, fiind o taină a bisericii, cu toate implicațiile ritual-dogmatice pe care le presupune un asemenea act, nu poate fi tipologic reprezentativă pentru actul scrisului. Și-apoi nu poți să nu te gîndești că atunci cînd literatura este așezată în categoria rugăciunii, nu se poate ține cont de sfatul evanghelic care ne indică o formulă unică și sacră de adresare către Dumnezeu și ne învață că nu trebuie să-i spunem prea multe vorbe pentru că, oricum, el ne știe dintotdeauna nevoile.)

Dar atunci **STAU ȘI MĂ ÎNTREB**: de ce **public** poeziilor și eseuri în care — de cele mai multe ori — îmi vomit pe pagină boala?

Atunci cînd cineva susține că scriitorul a înlocuit în acest secol preotul, acela cineva ar trebui să se gîndească

măcar la simplul fapt că într-o viață de om un scriitor se naște doar o dată, iar un preot face acest lucru (vezi taina botezului) de cîteva ori pe săptămîină.

Să cred că dacă public o carte în o mie de exemplare — să zicem — toți posibili cititori ai acestei cărți îmi vor deveni duhovnici? Sau mai bine să realizez că multiplic la infinit (numindu-le) nenorocitele mele de păcate? Să mă las binutit de nebunia gîndului că cineva va folosi zilnic psalmii scriși de mine pentru a se ruga cu vorbele acestora?

STAU ȘI MĂ ÎNTREB

Mai liniștit aș fi dacă m-aș întîlni la un pahar de vorbă în fiecare zi cu cîte-un „cititor” sau dacă le-aș trimite tituror poeme — dedicații, poeme-scriitori. Prin poștă, la adrese și pe nume precise. Nu mă neantizez și eu ca autor, ca persoană, expedind o carte, așa, lumii în general, unui potențial infinit de destinatari?

Singurul „răspuns” pe care le-am găsit (precizez accentuat: un răspuns doar pentru mine, nu generalizez, sau teoretizez — mărturisesc doar), singurul „răspuns” este următorul: nepricepîndu-mă la nimic altceva decît la scris și la citit, **public literatura** ca să am ce mîncă, ce îmbrăca, ce bea și ce fuma. Ca să am și eu casa mea. Pentru o bucată de piine. Atît. Crea însă că păcatul publicării spoedaniilor mele este destul de mare.

Dacă te-apuci **SĂ STAI**, n-ai cum să nu **TE-NTREBI**. Tot ce pot spera e c-o să stăm așa cît mai mulți, împreună.

Cristian Popescu

negoiță irimie

Hokusai desenând

Priviți cum descrie, sub cer, Hokusai
Doi albi porumbei pe un bob de orez,
Albi precum cerul ce îl așez
Peste copilul care era!

Carul ce Mare se retrage în lături
Cind în spații planează două păsări
solare,
Hokusai chiar din smoală iscă albe
omături
Și dispăre sub soare pe un nour
călare.

Către muntele Fuji el planează
intruna
Cu o pană mălastră în gură
Pe cind fulgerul însuși impletește-o
cunună
Picind greu din înalțuri ca o grea
semnătură.

Spre Asfințit

Și vara se duce,
Alunecă iară,
Pe-un drum de răscruce
Spre Steaua Polară.

Se duce și vine
Iar toamna de-aramă,
Ce leat ea se ține
Cu mine de-o seamă.

Și vine pe ape
Domoale, adineci,
Cu gușteri pe-aproape
Țișnind peste stinci.

Și pină spre seară
Va arde cumplit
Stingindu-se iară
În alt răsărit.

Pe semne că luna
M-a chiar auzit.

Frunza din vii

Să treci pe margini de Tîrnave,
În plină toamnă să-ntirzii,
Să simți cum, în acorduri grave,
A ruginit frunza din vii.

Să zbori cu gîndul peste anii
Pălînd în școlile primare,
Să sune din abecedare
O, Elli, Lama Sabahtani...

Că cine știe, cine știe,
Ce mai aduce noua toamnă,
Care spre dealuri te îndeamnă
Din cornuri de melancolie.

Mică baladă

Balada nopților de mai
Străluminînd peste sonete
Cîntă sub ceruri violete
Tropotul scurt, grăbiț de cal.

Și coborînd dinspre zenit
Cămila norilor de fum
Mi-l amintește nu știu cum
Chiar pe Viteazul cel Cumplit.

Chiar luna-n cer se face, val,
O sabie de samurai.

Amîndoi

E cerul ca o tablă
Mai groasă, ca de tuci,
Ce nu-ți aude dorul
De care te usuci.

Bătaia ta în ușă,
Sens invers de destin,
E ploaie de cenușă
Pe ramul de măsline.

Din cartea de citire
Un porumbel în zare
Își face moi aripe
De păsări călătoare.

Chiar cerul își desface
Aripele lui moi
Precum un steag de pace
Ce flutură spre noi.

Spre noi, noi amîndoi.

Desen naiv

Cine ai fost, cine vei fi,
Ți-o spune ciobul din oglindă,
Ce dinspre Anul Două mii
Plînge-ntr-o ramă suferindă.

Naiv desen — precum poetul
Beat ca zugravul de subțire,
Ce bea încetul cu încetul
Albastrul cer ieșit din fire.

Și, cum se-ngină vara blondă
Cu jarna-nchisă-n frigidere,
Naiv, desenul îți mai cere
Să-nlocuiești penița rondă

Cu acuarela vagabondă —
Hamletizînd ca o părere.

Domn 'Arhimede

Ah, cum se vede,
Cum se repede
Norul de fum
Numit Arhimede.

Cerul de sus
Și de dedesubt
Către Apus
În două s-a rupt.
Peștele sabie
Se iscălește
Cu virful spadei
Exact ca un pește.

Norul de fum
Scăpat din cîrlige
Fuge cu ploaia
Pe catalige.

Pe cînd sub undă
Neconținut
Zenitul pătrunde
Ca un cuțit.

Z darnic flota
Se mai repede
Aici locuiește
Domn 'Arhimede!

Recuperări și tandrețe

Printr-un scurt galop bibliografic, Dorin Popa aproape că s-a ajuns din urmă. Dizgrația editorială de care s-a bucurat în vechiul regim e azi ca și recompensată. Îndată după Utopia posesiunii, trăsă la „Junimea“ în 1990 și cuprinzînd poeme scrise cam cu un deceniu înainte, el scoate, la „Institutul European“ din Iași, un alt volum de recuperare: Fără întoarcere. Intervalul marcat e, de această dată, 1983—1991, destul de mare spre a prezenta riscul unei metamorfoze accentuate și a amenința unitatea formulei. Dar, fie că Dorin Popa și-a desertat sertarul cu totul, fie că a făcut doar o selecție într-un maldăr, cartea e scutită de astfel de riscuri. Mai degrabă s-ar putea vorbi de un immobilism al formulei decît de o coerență presată de o urgență evolutivă. Atît la nivelul retoricii, cît și la acela al covorului obsesional și problematic, poetul e încăpăținat de egal cu sine. Un volum de recuperare, întins pe cîteva ani buni, e firesc să prezinte denivelări și să deseneze o pantă fie ascendentă, fie descendentă. În cazul lui Dorin Popa avem de-a face însă cu o linie dreaptă și e greu de spus ce poem e din '83 și care abia de ieri. Nici unul nu e mai proaspăt decît altul, nici unul nu e mai fanat decît altul. Indiferent cît de bine plasat în grațiile lirismului, poetul a stat pe loc în toți acești ani. Nici în fatură tehnică poezia lui nu s-a miscat în acest interval, mîzînd constant pe o scriitură eficientă, concisă și enunțativă. Lucrul n-ar fi de mirare dacă între cele două volume, venite unul după altul dar: ce i drept, nu din vina poetului, n-ar exista o ruptură, formă radicală a unei prefaceri. Și încă una evidentă atît în registrul scriiturii, cît și în cel al atitudinii. Căci în vreme ce Utopia posesiunii

trăia dintr-o exuberantă a scriiturii, Fără întoarcere trăiește din asceza acesteia. În cea dintîi poetul era un orgiast al coșmarului, în cea de-acuma el e un reflexiv al suplicului. Prima carte se avînta în confesiune prin stralul imediat al biografismului, ultima taie aproape toate legăturile conjuncturale, planînd în esențialitatea confesivă. De la accidentalul spectacular Dorin Popa s-a ridicat la conceptul biografic și de la o sintaxă convulsivă, patetică și participativă, a trecut la una detașată, contrasă în gnomisme. Din poezia viscerală el a săltat, brusc, într-una de moralități. Venit după o ruptură atît de frapantă, immobilismul din Fără întoarcere e mai întîi paradoxal și abia apoi firesc. El poate fi foarte bine și un blocaj prematur al poezicii, o întepenire precoce în reflexivitatea placată peste biografie. Părinđ actionată de o forță freatică, poezia lui Dorin Popa s-a arătat orea repede calmă și liniară, iar calmul ei retoric de acum nu e atît o seninătate cîștigată prin implozia dramatismului existențial, cît o reciclare discursivă. Poetul a schimbat principiul scriptural al ietului de obsesii cu cel al stilizării reflexive a dramei și de la vehemență a trecut la mediocritate contemplativă. Între o carte și alta, Dorin Popa pare a se fi dat peste cap într-o miraculoasă metamorfoză: dintr-un virulent a devenit un tandru și dintr-un patetic un contemplativ.

Saltul dintr-o retorică într-alta și din regimul participativ în cel reflexiv al discursului nu înseamnă, însă și un ațentat asupra fondului de neliniști și crispări al poemelor. Dorin Popa își continuă, de fapt, ciclul exasperărilor interioare, al tensiunilor transpuse în impactul cu sine. Doar climatul în care acestea sînt receptate și valorificate scriptural e altul. Poetul nu mai merge, bravînd, spre interiorul acestor conflicte și nu-si mai angajează poemul în spectacularitatea lor brutală și convulsivă. El are acum gustul

abstracției și contrage drama în cîteva linii gravate în plumb. Ca și sintaxa, biografia se simplifică și se densifică; ea nu mai e spectaculoasă și eruptivă, ci sublimată și implozivă. Dintr-o rentabilă instituție discursivă, ea a devenit o instituție dramatică din care emană un sens atroce al neantului. Scriitura rescmnată, de o evidentă distincție depresivă, e un mediu stimulator atît pentru propagarea angoasei, cît și pentru proliferarea blazării existențiale. Dorin Popa scoate acum sensul tragic nu din exuberanța depresiei; ci din asceza rescmnării: „de-acum ce mai pot așteptat?! / ca de coșurile adolescenței / m-am vindecat de speranțe / și-n apele deznădejdiei / înot cu vigoare, încrezător // acum nu mai imi pasă / — vin trenuri, pleacă trenuri / și din oricare trupul meu hăituit lipsește // lingă podul vechi, prietenul mă așteaptă / și nu-l mai văd / și nu-l mai recunosc / nici ciinii / nu mă mai latră!“. Ce-i drept, această deprindere de a contrage biografia într-un desen simplificat al dramei existențiale îl împinge pe poet, nu de puține ori, la simplisme în care confesiunea e aproape caricaturală. Încrederea lui în capacitatea de a esențializa e, pe cît de totală, pe atît de fatală: „la început / nu mă puteam stăpîni / să nu întind mîinile, să nu ating / tot ce mi se înfățișa // bune și dulci erau toate / și nu mă mai săturam / să deschid uși cu voioșie / cu încredere // apoi toate au început să se îndepărteze / iar prin ușile deschise cîndva, / nu intră, acum, decît frigul / un frig regal“. Mai degrabă decît o urgență dramatică, în astfel de poeme se simte un program de elegizare a existenței, de transpunere a ei în lieduri. Dorin Popa dă aici de capătul propriei sale drame — un capăt ce

atîrnă spre îndulșirea de sine, și dă direct în lirica minoră. Un pas mai încolo îl așteaptă umbra lui St. O. Iosif.

Inducția elegiacă nu se pierde, însă, doar în astfel de ochluri ale compătimității. Există un program de valorificare a ei prin confluența ritualică cu reflexivitatea. Ea poate întîlni atunci un sens dramatic abstract, dar în care e învelată o întregă existență stigmatizată. Dorin Popa atinge cîteodată sunetul de argint al elegiei existențiale, muind sintaxa într-un patos submers și edificînd o seninătate tragică: „nu sint prezent nicăieri / și de nicăieri nu lipsesc // de multe ori am dorit / să nu mai fiu, / desî niciodată cu adevărat / n-am trăit // alături în floare imperial urzica / alături avioane colorate / decolază // n-am fost condamnat nicăieri / dar nicăieri nu am scăpare!“

Lirică austeră a neliniștii și a disconfortului interior, poezia lui Dorin Popa mină biografia într-un proiect elegiac. Ea transcrie, cînd seren, cînd violent, un dezacord fundamental: cel al poetului cu sine însuși și cu lumea. E o lirică de exasperări și convulsii pe care poetul a arătat-o pe un prag contemplativ, exorcizînd-o printr-o sintaxă ascetică. Predispoziția ei e însă spre zonele depresive și contorsionate ale existenței, spre un punct dramatic din care confesiunea înclină spre blazare și ataraxie. Ea crește într-un orizont de renunțări, rescmnată în fata unui proces inexorabil de alunecare în neant. E o poezie ce distilează otrăvuri depresive. Cu atît mai socantă e exuberanța registrului erotic, utilizat în compoziția volumului ca un registru contrapunctic și, în plan substantial, ca o soluție de armonizare a eului. Dorin Popa nu se dă în lături de la madrigale, lăsînd să răbufnească aici un potențial sentimental — și chiar sentimentaloid — altfel mereu cenzurat. Cu toată reprogramea elegiacă a poemelor, eroticul trăiește un vertij al prezenței și, dau limbajului un impuls orfic. Lumea se umple de sens și poetul exultă într-o bruscă armonie: „odată cu tine/alteia au intrat / în odaia mea//tu mă atingi/si atitea altele/odată cu tine./mă ating//tu, singură / mă părăsești!“. Din rescmnată, sintaxa devine euforică și poemele se apropie nu fără contrarictăți, de beatitudine. Alături de exasperare, poetul narcușe acum și exultanța, scriind învăpălat și cu tandrețe. După două volume și jumătate numărînd și poemele pierdute prin culegerile de debut, Dorin Popa și-a clasicizat neliniștile. El e acum un rentier contemplativ al propriilor exasperări.

Al. Cistelecan

VIII. Politica

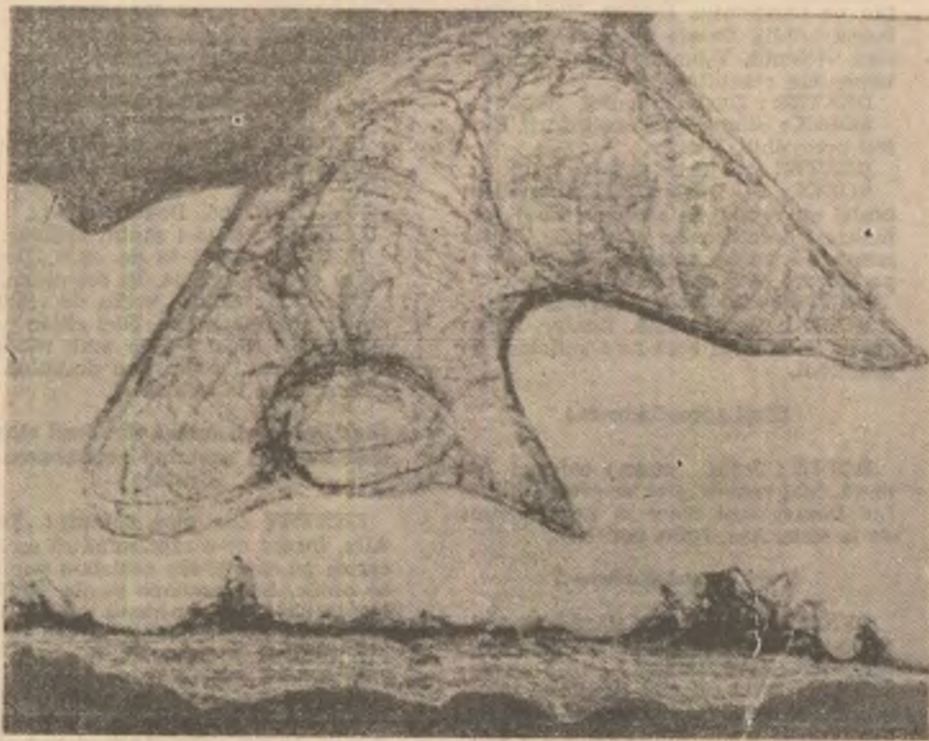
Politica este activitatea celor care cred că societatea se schimbă, ori că trebuie să se schimbe și că această schimbare poate avea cursuri diferite între care oamenii pot alege. Politica depinde, astfel, de opțiunea, directă, ori indirectă, nu există politică acolo unde nu este posibilă alegerea. A socoti că fluxul istoriei este perfect determinat preum și a crede că nu există mișcare istorică, stagnarea sau haotismul dominând scena lumii sînt credințe — și concepții — total apolitice. „End of history?” putea fi intitulat de autorul său Francis Fukuyama, la fel de bine „Sfîrșitul politicii”.

Dacă, deci, politica este opțiune ea nu are cum să nu fie, în același timp, energie, putere, dar și informație. Să opțezi nu înseamnă pur și simplu să propui o variantă ipotetică, ideală și, eventual, ineficientă, ci să faci să se împlinească ceva realmente esențial și nou în univers. Tu, sau cel care aderă la opțiunea ta, ai de făcut vizibil faptul alegerii.

Cum se plasează persoana, sau instituția, care stabilește un drum istoric nou, în raport cu lumea informației și cu aceea a energiilor? Informația are trei componente: culegerea datelor, transferul lor către omul (sau centrul) deciziei politice și celălalt transfer, către națiune. Acest ultim transfer este necesar spre a se da populației, electoratului, elementele indispensabile unei corecte aprecieri a valorii deciziei politice, decizie efectivă, a unei autorități investite, sau ipotetică, atunci cînd este avansată o ofertă electorală de candidați, în nume propriu sau în nume de partid. Energia politică se transferă de la națiune către autoritatea pe care o instituie, o investește și o susține, preum se transferă și de la autoritate către națiune trecînd prin straturile structurii ierarhizate a statului.

Politica este, înainte de toate, ceea ce

Dumnezeu permite să fie. Cutremurele sau căderea eventuală a unui meteorit masiv, alte catastrofe naturale, produc efecte umane, eventual sociale, a căror suportabilitate poate fi politic determinată cel mult parțial. Creșterea demografică avea un caracter natural cu secole în urmă spre a dobîndi, în ultima vreme, o clară componentă politică. Apoi mai este acțiune politică aceea asupra căreia există posibilități de informare. Nu există decizie în absența informației. Nu există politică democratică dacă poporul nu este informat dar nu există deloc politică dacă nimeni nu este informat suficient. Apoi nu se poa-

Spectator

Raid teatral european (II)

Constatăm că regizorii europeni vehiculează o stilizare extremă, care caută în om marioneta (robotul) și propune un joc apropiat de mimodramă, transpunînd textul (și subtextul) în imagine, generalizînd și conceptualizînd dincolo de imaginea scenică, încărcată cu tehnisme greu asimilabile estetic, incifrînd spectacolul cu o inundație eteroclită de coduri și simboluri (cum a făcut, de pildă, Steven Berkoff cu „Metamorfoza” lui Franz Kafka la Paris). Unii caută să imite maniera de creație a argentinianului Juan Carlos Gene, care reconstituie în limbaj teatral hipermodern commedia dell'arte neolatînă, în stil carnavalesc „Izezi”, „Școala paiațelor” de Karl Friederich Walther, la Havana, în Cuba), bazată pe spontaneitate și prosepție, pe permanent carambol în mișcare scenică, desenată ca pe masa de billiard — surprinzătoare. Spectacole libere, cu o semiotică, redundantă, moderne, subtile, împletind umorul cu lirismul. Alții asimilează modalități expresive ale trupelor indiene de teatru Tara Arts, care propune o formulă de spectacol ce valorifică simultan tradiția și inovația, așa-numețitul teatru nonliterar (mostra acestui stil fiind „Exil în pădure”, realizat în colaborare cu actorii, interpreții de muzică și specialiștii în arte marțiale de la Teatrul Mic al Universității din Calcutta și avînd la bază epopeea Mahabharata, spectacolul fiind o sinteză teatrală explozivă de mișcare infernală, cuvînt, imagini și muzică, într-un stil uluitor și o osmoză perfectă, deși melanjul este endico-brechtian și artaudian). Majoritatea regizorilor devin sclavii viziunilor aponeze, exersate de celebrul Yukio Ninagawa la Compania sa teatrală din Tokio și aduse în Europa la diferite festivaluri. Un exemplu ilustrativ este

„Macbeth” de Shakespeare, spectacol intens vizual, gîndit și realizat în tablouri vivante, diferențiînd clar personajele. În centrul reprezentației este plasată lady Macbeth, fragilă, inocentă (dar ambițioasă), prin magnetismul ei transformîndu-și soțul, copleșit, derutat, într-un obiect lesne manevrabil. Multe scene se petrec în spatele unui ecran de sticlă, plasat în proscenium dînd spectatorului senzația că privește diapozitive vechi, neclare sau manechine în vitrinele unui muzeu cu personaje de ceară (cum ne-a regalat și Silviu Purcărete în al său „Ibu roy”, cu scene din Macbeth de la Naționalul craiovean).

Desigur, sînt numeroase alte viziuni teatrale, care mai de care mai năstrușnice și șocante. „Lupta negrilor și a cîinilor” de Koltès este cea mai recentă premieră, destul de dezagreabilă pentru publicul adept al finetii estetice, la Teatrul din Dresda, cultivînd duritatea și naturalismul, dezumanizarea și reînțoarcerea la animalism, la primitivitate. La Teatrul din Chemnitz, valoarea scenicizării cunoscutei piese „Dragonul” de Ev. Svart trece peste stacheta mediocrității teatrului direct (atît de îmbrățișat astăzi și la noi), îmbrăcînd hainele metaforei scenice și circuliînd pe traiectoriile distanțării critice de realitate și viață, iar „Amphitryon” de Peter Hacks, un text de copleșitoare modernitate, este cu adevărat, datorită regizorului Jörg Liljeberg, un spectacol mare, egal scriiturii dramatice, uneori îmbogățînd-o, cu modalitățile expresive ale postavangardei teatrale franceze și germane, venită-n Europa pe filiera monstrilor sacri ai regiei americane, în frunte cu Robert Wilson.

Spectacolul saturat de sincretism expresiv, dezvoltînd o semiotică densă,

te vorbi despre politică dacă autoritatea nu primește un suficient sprijin din partea națiunii și nici dacă aceasta nu primește un impuls satisfăcător din partea autorității.

Politică nu înseamnă, numai a opta tu însuși ci și a influența opțiunea altora. Așa stînd lucrurile întregul mecanism politic, implicînd informația, decizia, puterea, este politic în fiecare din componentele sale. Influențarea opțiunii poate să nu aibă loc în locul de reflecție din care, în mod normal, rezultă decizia ci în sistemul de informare sau în acela de transmitere ierarhică a deciziilor. În sistemele nedemocratice, în particular în cele comuniste, informarea (de fapt, dezinformarea) deținea controlul asupra politicului. În sistemele post-comuniste — dată fiind eliberarea informării indeosebi prin noua presă — ierarhia este aceea care condiționează în chip prevalent politicul. Cum se produce această ultimă intoxicație a mecanismului politic statal? Cei care vor să blocheze decizia politică fac în așa fel încît zona lor de interes să apară ca apolitică, închisă opțiunii, determinată de forțe supraumane, integral „obiective”. Lucrurile nu au luat acest caracter doar în post-comunism, ele se prezintă astfel aproape dintotdeauna.

Monarhia suedeză are, de secole, ca principiu faptul că fiecare supus, în chip tradițional fiecare țaran, se putea adresa regelui direct și că nimeni, nici un nobil sau administrator nu îi putea retrage acest drept. Regii Franței și-au

asigurat puterea absolută prin transformarea aristocrației regionale în aristocrație de curte, deci prin anihilarea acesteia ca putere individuală sau releu între puterea monarhică și popor. Scrierile vremii, multe dintre ele orientate regalist și extrem de complezente în stilul și litera lor, vorbesc totuși, nu fără motive și rațiuni de legătura care unește pe șeful absolut al autorității cu poporul său. Lucrurile, desigur, nu trebuie luate în sensul lor modern ci în acela permis de circumstanțele vremii. Mari personalități politice ale istoriei, începînd cu un C. Iulius Caesar, s-au manifestat, în general drept inițiatorii unor puternice mișcări populare. Virfurile aristocrației politice au avut adesea o legătură preferențială cu populația cea mai largă. Extrem de straniu, lucrul acesta nu este mai puțin adevărat. Otto von Bismark a fost creatorul sistemelor asistenței sociale de stat, al instituțiilor de stat de cercetări științifice și al legislației sistematice în domeniul subvenționării culturii și asistenței medicale. Oamenii cei mai mari ai istoriei și-au bazat succesul imediat, precum și rolul lor de dincolo de timp, uneori cu adevărat civilizator, pe scurtcircuitarea — mai exact, simplificarea — relației cu popoarele, cu națiunile, cu marile colectivități umane. Sub această condiție, sfera conceptului politicii își lărgește brusc și aproape nelimitat cuprinderea. Este un fapt infinit politic discursul lui Iisus prin care legea elimină intermediarul cărturarilor și fariseilor, și, astfel, devenită iubire, va reveni oamenilor în chipul cel mai direct.

Spre a fi opțiune politică, trebuie să fie informație și să fie comunicare neperturbată, necoruptă a voinței. Politică înseamnă eliminarea, deci, a intermediarilor acțiunii — aceia care, din interes, ignoranță sau gelozie restrîng posibilitatea alegerii. Dar mai este ceva: spre a fi opțiune politică are a evita să fie capriciu. Democrația este excluderea capriciului. Acela care decide se plasează într-un contact cît mai direct cu oamenii. Democrația este contrariul autocrației. Politică este evitarea restrîngerii posibilităților celui care decide (restrîngere consecutivă acțiunii grupurilor de interes oligarhic), fapt ce se realizează doar prin contactul direct conducător-națiune. Democrație și acțiune politică sînt deci un singur lucru: libertate de opțiune în continuă extindere. Autocrația și oligarhia par forme politice fără să fie, de vreme ce nu sînt restrîngeri ale capacității umane de a opta la nivel public. Numele celui mai primejdios adversar al democrației — și deci libertății — este acela al sistemului birocratic, conservator.

Ziua de mîine este altceva decît simpla multiplicare a zilei de azi în măsura în care libertatea — ca înțelegere și voință — generează o șansă de viitor.

Caius Dragomir

și complexă, flințează și în Elveția, la „Opernhaus” din Zurich, unde Uwe Scholz a realizat, după romanul „Roșu și negru” de Stendhal, o strălucită reprezentare de opulență teatrală. Folosînd varii mijloace de expresie: balet, pantomimă, umbre chinezești, elemente specifice (ortodoxe) ale teatrului clasic, dar și ale teatrului muzical... pe fondul unei coloane muzicale care reunește fragmente din uverturi, balet, opere oratorii compuse de Berlioz, cunoscutul regizor-coregraf Scholz finalizează un conglomerat scenic mastodontic, care nu lasă nici o clipă impresia de eteroclit, toate elementele vizuale, sonore și cinetice fuzionînd fericit într-un spectacol de luxuriantă audio-vizuală.

Un alt eveniment al vieții teatrale pariziene a fost spectacolul „O rugăciune de priso” de românu G. Astalos (din Diaspora), în regia altui român Octavian Greavu, la „Cité International” din Paris, într-un spațiu scenic decorat cu sculpturi originale ale regretatului artist plastic (cel de al treilea român), George Apostol.

În Franța, diversitatea repertorială și varietatea stilistică a anului teatral '91 au satisfăcut toate gusturile și toate exigențele spectatorilor. De pildă, cunoscutul regizor Jacques Lassale a valorificat romantismul incântător al lucrărilor dramatice „Berenice” de Racine (la Théâtre National de Strasbourg) și „Melite” de Corneille (la Théâtre 71), în spectacole vivace, stentice, foarte pămîntene și foarte actuale, ieșind din stilul feudalismului tirziu, fără să șocheze. Rămînînd în perimetrul clasicilor cuminți, trebuie să amintim un Calderon, cu al său „Magicianul periculos”, la Théâtre de la Ville, în regia „magică” a lui Jacques Nichet și un Heinrich von Kleist, cu piesa „Catherine de Heilbronn”, la Théâtre de la Tempête, în regia minuțioasă a Isabellei Janier. Teatrul antic grec oferă regalerii regionale și actoricești pe scena de la Théâtre du Soleil, prin marile drame „Ifigenia în Aulida” de Euripide și „Agamemnon” de Eschil, decupajul spectacolelor aparținînd celebrei Ariane Mnouchkine. Regizoarea toarnă în creuzetul reprezentațiilor prestată și elegantă, sobrietate și ocultism, rafinement și temperament (meridional-balcanic), diabolică perfidie și ură — născînd cruzime, iubire vulcanică și păcătoasă, inteligentă și vitalitate, cinism și sufocant taifun al violenței, persiflare și auto-

ironie, poftă dementă de autodistrugere, fatalitate. Nu lipsesc marii dramaturgi (tulburători) ai secolului nostru, precum Bertold Brecht („Tobe în noapte” la Théâtre Gennevilliers, regie Stephane Baunschweig), Samuel Beckett („Așteptîndu-l pe Godot” la Théâtre Amandiers de Nanterre, regie Joel Journeau), Arthur Adamov („Dacă ar veni vara” la Théâtre Les Bernardins din Marsilia, regie Isabelle Pousseur) și Botho Strauss („Vizuiua”, pe scena de la „La Coline” regie André Steiger). Desigur, spumoasa comedie molierescă tronează la Théâtre de Chaillot, prin „Don Juan”, în regia oscilantă stilistică a lui Jacques Rosner și prin „Bolnavul închipuit”, la vestita „Comédie Française” în regia eclatantă a lui Gildas Bourdet. Gusturile „legere” ale publicului sînt satisfăcute de „Doamna de la Maxim” de Feydeau, în regia egală geniului flamboaiant a lui Bernard Murat, la Théâtre Marigny, precum și de „Rumori” aparținînd succulentului dramaturg Neil Simon, în regia lui Pierre Mondy, la Théâtre du Palais-Royal. Dintre celelalte numeroase spectacole, captivează straniu „Maestrul de Go” de japonezul Yasunari Kawabata, la Theatre de l'Atelier, în regia (asiatică) a lui Jean-Paul Lucet și stressantul „Omul de bronz” de Branimir Scepanović, la „Le Sorano” din Toulouse, în regia onirică a lui Marc Belit. Foarte curtat este și dramaturgul Odön von Horvath, cu două titluri de cotă valorică ridicată: „Casimir și Caroline” și „Don Juan se întoarce din război”, tot așa cum ține afișul Cehov (cu „Platonov”) și Patrick Süskind (cu „Contrabasu”). Din aceste spectacole (și din celelalte, nesemnificate aici) izbucnesc ca dintr-o arțezană, obsesii sentimentale, alienări sexuale, libertinisme perverse, confuzii dintre normal și patologic, frivolități și cinisme, galanterii de duzină și gesturi licențioase, zvircoliri sufletesti și trupesti, păienjenis de dureri și plăceri în paradoxal melanj, mai ales viață absurdă cu regrete tardive, toată stufoasa pletoră de expresii ale așa-numețului „teatru defulator”!

Vlad Andrei Orheianu

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Cucu

Enigmatica noblete : Ion
Caraion și I. D. Sârbu

Leonid Dimov cind citea
intr-o Carte de vise

Față în față un președinte de juriu (Ștefan Aug. Doinaș) și un premiant (Mircea Nedelciu)

Trei prieteni într-o vară : Mircea Tomuș, Tudor
Gheorghe și Doru Moțoc

DEXTER : Ce șmecher ești, doctore... cabotin M-ai întrebat ceva deunăzi Aerobixon ?

ROBINSON (calm) : Te-am întrebat cum merge scrisul.

DEXTER (serios, obosit) : Nu merge, doctore. Sint o-bo-sit.

ROBINSON (calm) : Și eu, Dexter. În fiecare zi vin la 7 și plec seara târziu.

DEXTER (monoton) : În fiecare zi mă scol la 6 și mă cule seara târziu.

ROBINSON : În fiecare zi am câte un bolnav nou pe care trebuie să-l conving că-i sănătos...

DEXTER (la fel) : ...și câte unul sănătos pe care trebuie să-l conving că nu-i bolnav. Cazul meu.

ROBINSON : Exact, Dexter.

DEXTER : Crezi ?

ROBINSON : Sint sigur, Dexter. Îmi cunosc meseria.

DEXTER : Să zicem, doctore. Să zicem... cu voce mai tare. Atunci să scoațeti ecranul de urmărire !

ROBINSON : Imposibil, Dexter. Știi că mai sint pe-aici unii care cred că au capul mai tare decît peretii. Nu putem risca.

DEXTER : E insuportabil să te știi tot timpul urmărit.

ROBINSON : Supravegheat... Și-a-poi, sistemul nu te vizează pe tine.

DEXTER : Și dac-am chef într-o zi să mă scarpin într-un loc... mai intim ?

ROBINSON : Sintem obișnuiți cu altele și mai rele.

DEXTER : Și dacă...

ROBINSON (obosit, calm) : Dexter, aseară am fost de gardă...

DEXTER : Și eu, doctore. M-am an-gajat cu o jumătate de normă la cas-telul regelui din Pi-Ti-Ti... Îi spăl la-trinele.

ROBINSON (rugător) : Dexter, știu că ești un tip cu imaginație... dar pur și simplu azi nu mai pot. Simt... că... Simt că-nnebunesc.

DEXTER : Îți ofer camera asta... Ți-am mai spus... Ba nu. Facem schimb de locuință. Îți ofer în plus și cactusul din sufragerie... tăcere.

DEXTER : Gata am tăcut... Tăcere. Subliniat. Am tăcut, doctore. Te ascult... tăcere. Te rog să mă scuzi, doctore. De fapt, sint îngrijorat pentru Alix. Cred că e... neglijată. Maria... Înțelegi...

ROBINSON : Cred că exagerezi. Ori-cum, într-o lună cel mult, eu voi fi cel neglijat... O să-mi lipsești, Dexter.

DEXTER : Devii siropos, Robinson. Nu m-așteptam. Se vede că nu ești... chirurg... De altfel și dumneata o să-mi lipsești. Ba nu. Am să te numesc medicul primar al familiei.

ROBINSON : E-n regulă, Dexter. Pot să mă uit puțin pe foile astea ?...

DEXTER : Desigur, se poate... Secre-tele sint interzise...

ROBINSON : (citește) : „Dragă Alix, încerc de-o săptămînă să scriu la car-tea pe care ți-am promis-o și nu iese nimic...“ Ce-i asta, Dexter ?

DEXTER : O poveste-scrisoare, doc-tore. Altceva nu iese. Îți jur pe noua mea carieră. M-am hotărît să m-apuc de electronică. Mor după cifre.

ROBINSON : (citește) : „... Acum, de exemplu, plouă și toți spiridușii care n-au umbrelă s-au ascuns sub Marea Ciupercă roz... Doctorul Robinson are umbrelă... și nu s-a ascuns...“ Exage-rezi, Dexter. De-o lună e dată la repa-rat... Ei bine, îmi place. M-aș bucura să o duci pînă la capăt.

(Bătăie în ușă.)

ROBINSON : Intră !

DEXTER : Știam că o să-ți placă, doctore. E-un cap de operă. Îi mai fac și corpul...

ROBINSON : (actor) : Modestia ta mă paralizază, Dexter.

DEXTER : Paralizia dumitale mă umple de orgoiu, doctore... Înțeleg că experimentezi si-o terapeutică a ironiei...

ROBINSON : Ca și ține... Atum am să te rog să mă scuzi... Mai am ceva de rezolvat.

DEXTER : Mai întâi... (registru bur-lesc) o cafea ?...

ROBINSON : (în același registru). De-sigur, o cafea.

DEXTER : (la fel) : Amară...

ROBINSON (la fel) : Și vitaminele tale...

DEXTER : (la fel) : Cu miroso...

ROBINSON : De migdale...

DEXTER (la fel) : Amaree.

ROBINSON (la fel) : Juliiiie !

(Scurt fragment de muzică burlescă. Pași.)

JULIE : Bună dimineața, doctore Ro-binson. (Cere-monioasă) Domnule Dex-ter.

ROBINSON (în același registru bur-lesc) : O cafea pentru domnu, Julie.

DEXTER (la fel) : Amară...

ROBINSON : și vitamine...

DEXTER (la fel) : Cu gust...

ROBINSON : De migdale...

DEXTER : Amare...

JULIE (spăriată) : Da... sigur... de-sigur, doctore Robinson... Desigur...

ROBINSON (la fel) : Ești o bomboană, Julie !... Grăbește-te...

JULIE (pe jumătate spăriată, pe ju-mătate indignată) : Doctore... dex... ro-binson... Sigur...

(Pași alergînd.)

ROBINSON (bine dispus) : Crezi că o să-mi găsească și mie un pat, Dex-ter ?... Facem aici o economiee...

DEXTER : Subvenții publice, ce mai.

ROBINSON (la fel) : Curăț publice !

(Pași alergînd. Ușa)

JULIE (foț spăriată) : Cafeaua pentru domnul Dexter.

ROBINSON (sever) : Mulțumesc, Ju-lie. O să te avansez soră șefă.

JULIE (la fel) : Mulțumesc dom-nule... (joacă aceeași comedie)

DEXTER : Am să te rog să-mi schimbî pijama, domnișoară Julie. M-am hotărît să divorțez... De ea.

ROBINSON (Același joc) : De soție.

ROBINSON (la fel) : De pijama...

JULIE (zăpăcită) : De ce rideți de mine, domnule Dexter ?... Eu... vă iu-besc. (Iese în fugă).

ROBINSON : Dexter, cred că aici mai e nevoie de un pat.

(Muzică burlescă, apoi schimbare de fundal sonor. Vocea lui Alix, ușor re-verberată.)

ALIX : Dragă tati, am aflat că te pu-tem vizita săptămîna viitoare. Mami s-a bucurat și pe urmă a plîns. Să nu fii supărat, știi cum sint femeile. Și-a descusut rochia aia vișinie, de atlas, a cusut-o la loc și i-a schimbat nasturii. Nu înțeleg nimic. E rochia la care ținea cel mai mult. Săptămîna trecută Mami a cumpărat un robot de-asta, ul-tima generație. Trebuie să fi costat o groază de bani. Mami zice că e frumos, superinteligent și că trebuia să ne aju-te cineva. Mie mi se pare doar un tip cumsecade și puțin ciudat. Vorbește puțin și nu te privește niciodată în ochi. Incolo mătură, spală vase, știe să povestească, ba chiar compune mici piese muzicale în stil... Mi-a spus Mami care, dar am uitat. Uneori o însoțește în oraș la cumpărături sau la servicii. Doar la mate nu se bagă. Cred c-a fost pro-gramat să nu se amestece în lecțiile mele. Să fie sănătos, o să mă descurc și singură. Am uitat să-ți spun. Sea-mână al nai... grozav la voce cu doc-torul Robinson și l-am botezat Robi-xon. Răspunde la numele asta, dar nu prea pare să-i facă plăcere. Acum ci-teva zile s-a întimplat cu el o chestie ciudată. Eu îi vorbeam despre tine, așa cum am mai făcut-o și cu doctorul Robinson. M-a ascultat în tăcere, iar cînd am terminat și-a dus o mîna la cap ca și cum l-ar fi durut. Îți dai seama, el și durerile de cap. A scos un fel de mormăit caraghios și-a ple-caț spre bucătărie. Acolo, buf !, cade ceva o farfurie pe jos și se sparge. Cînd m-am dus să văd ce e, strîngea cioburile de la farfurie aia la care țineai tu cel mai mult, aia cu un ciine dingo și bombănea : „Să fiu al naibii, Dexter !“ sau cam așa ceva. Nu l-am auzit niciodată pînă atunci vorbind urît. Și-a cerut scuze pentru farfurie și m-a întrebat dacă nu vreau să-mi spună o poveste cu pitici. Auzi tu aiu-reală. I-am zis că-s prea mare pentru așa ceva și gata. Trebuie să sosească Mami și nu trebuie să mă găsească scriindu-ți. Te îmbrățișez, de 159 de ori, Alix. Poș scriptum, parcă așa se zice. Mi-ar plăcea să-mi scrii o poveste. cu roboți. Alea cu zîne și spiriduși au început să mă plictisească. Alix.

(Schimbare de decor muzical. Vocea lui Dexter, mai „apropiată“ foarte mult)

Draga mea Alix, m-a bucurat foarte mult scrisoarea ta. E puțin tristă dar are și haz. Dacă-mi permiți, o să i-o arăt și doctorului Robinson. Cartea pe care ți-am promis-o o să mai aștepte. Nu mult. Intre timp am scris altceva. Nu-i o poveste veselă cum aș fi vrut, dar e adevărată, deși nițel cam com-plicată pentru tine. Doctorul Robinson zice că mi-am stricat mîna. Că mă bag, adică, într-un domeniu pe care-l cu-nosc prea puțin. Eu i-am zis că mi-am stricat ficatul cu pastilele lui amarui. El nu recunoaște nimic. Știi cum sint oamenii mari... Ascultă, Alix... :

Urmează o secvență din începutul piesei, de la replica lui Robix : Dexter, mă auzi ? (Descrășterea lentă a inten-sității și senzația de rarefiere și în-depărtare a vocilor.)

Final.

aprilie 92

Luceafărul

9

EPISTOLA SFÎNTULUI APOSTOL PAVEL A DOUA CĂTRE CORINTENI

CAPITOLUL 12
Vedenii și descoperiri

1 Trebuie să mă laud ; asta nu-mi folosește, dar voi veni la vedenii și la descoperiri ale Domnului.

2 Cunosce un om întru Hristos, care acum paisprezece ani⁶³ — dac'a fost în trup, nu știu ; dac'a fost în afară de trup, nu știu ; Dumnezeu știe — omul acesta a fost răpit până la al treilea cer⁶⁴.

3 Și-l știu pe acest om — fie în trup, fie în afară de trup, nu știu ; Dumnezeu știe —

4 că a fost în rai și a auzit cuvinte de nespus, pe care nu-i este îngăduit omului să le grăiască⁶⁵.

5 Pentru omul acesta mă voi lăuda ; dar pentru mine însumi nu mă voi lăuda decât numai întru slăbiciunile mele.

6 Că dac'aș vrea să mă laud, nu voi fi nebun, fiindcă voi spune adevărul ; dar mă feresc de aceasta, pentru ca nu cumva cineva să mă creadă mai presus de ceea ce vede la mine sau decât aude de la mine.

7 Și pentru ca să nu mă trufesc cu bogăția^{65a} descoperirilor, datu-mi-s'a mie un ghimpe în trup, un înțger al Satanei să mă bată peste obraz, ca să nu mă trufesc⁶⁶.

8 Pentru aceasta de trei ori L-am rugat pe Domnul, ca să-l îndepărteze de la mine ;

9 și mi-a zis : De-ajuns îți este harul Meu, căci puterea Mea'ntru slăbiciune se desăvârșește ! Așadar, foarte bucuros mă voi lăuda mai degrabă'ntru slăbiciunile mele, pentru ca'ntru mine să locuiască puterea lui Hristos.

10 De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strămtorări pentru Hristos ; căci când sunt slab, atunci sunt tare.

11 Devenit-am nebun lăudându-mă ; voi m'ați silit ; căci se cuvenea ca voi să mă vorbiți de bine, pen-

⁶³ Epistola a fost scrisă în anul 57 ceea ce înseamnă că extazul lui Pavel a avut loc în anul 43, pe când el se afla în Cilicia sau în Antiohia, înainte de prima sa călătorie misionară.

⁶⁴ În limbaj simbolic : până'n adâncul cel mai înalt al cerului.

⁶⁵ Cuvinte inefabile : nu numai că nu pot fi transpuse în limbaj omeneș, dar sunt și mult prea sfinte față de nevrednicia omului.

^{65a} Termenul cuprinde atât numărul cât și valoarea excepțională (a revelațiilor).

⁶⁶ E vorba de o suferință ascunsă care în c'uda rememorărilor ipoteze și speculații ale comentatorilor, continuă să ne rămână necunoscută.

din NOUL TESTAMENT

Versiune revizuită, redactată și comentată
de arhimandritul Bartolomeu Valeriu Ana-
nia sprijinit pe numeroase alte osteneli

tru că eu întru nimic nu sunt mai prejos decât acești prea-foarte dintre apostoli, cu toate că nu sunt nimic.

12 Semnele apostolului⁶⁷ s'au arătat la voi întru toată răbdarea, în semne, în minuni și'n puteri.

13 Căci cu ce sunteți voi mai prejos decât celelalte Biserici, fără numai că eu nu v'am fost povară ? Ierțați-mi această nedreptate !...⁶⁸

14 Iată, a treia oară sunt gata să vin la voi ; și nu vă voi fi povară, că nu pe ale voastre le caut, ci pe voi. Fiindcă nu copiii sunt datorji să agonisească pentru părinți, ci părinții pentru copii.

15 Iar eu foarte bucuros voi cheltui și mă voi cheltui pentru sufletele voastre. Și dacă eu vă iubesc mai mult, fi-voi oare iubit mai puțin⁶⁹ ?

16 Dar fie, nu eu v'am împovărat ; dar, fiind viclean, v'am prins cu meșteșug⁷⁰...

17 Am tras eu foloase de la voi prin vreunul din aceia pe care i-am trimis ?

18 L-am rugat pe Tit, și împreună cu el l-am trimis pe fratele. A tras oare Tit vreun folos de la voi ? N'am umblat noi în același duh ? N'am călcat noi pe aceleași urme ?

19 Vi se pare că de mult ne apărăm față de voi ? Dar noi în fața lui Dumnezeu grăim, întru Hristos ; și toate acestea, iubiiții mei, pentru zidirea voastră.

20 Căci mă tem ca nu cumva, atunci când voi veni, să vă gădesc pe voi așa cum n'aș vrea eu, iar pe mine să mă găsiți așa cum n'ați vrea voi ; mă tem adică de certuri, de invidie, de mâinii, de întărâtări, de clevetiri, de șoptiri, de îngâmări, de tulburări ;

21 mă tem ca nu cumva, când voi veni din nou, să mă umilească Dumnezeuul meu față de voi și să-i plâng pe mulți care-au păcătuit înainte și nu s'au pocăit de necurăția și de desfrânarea și de necumpătarea pe care le-au făcut.

⁶⁷ Subinteleles : adevăratului apostol.

⁶⁸ Una din ironiile tipice ale lui Pavel.

⁶⁹ Varianta : chiar dacă, iubindu-vă mai mult, eu voi fi iubit mai puțin.

⁷⁰ Aserțiune adversarilor lui Pavel (n'a profițat direct, personal, ci prin interpusi).

CAPITOLUL 13
Indemnuri finale și salutări.

1 Aceasta e a treia oară când vin la voi. Din gura a doi și trei martori se va statornici tot ce se spune.

2 Celor ce-au păcătuit înainte și tuturor celorlalți le-am spus-o din vreme și, precum atunci când am fost de față a doua oară, le-o spun iarăși din vreme și acum, când nu sunt de față : dacă vin din nou, voi fi necruțător,

3 de vreme ce voi căutați o dovadă că'ntru mine grăiește Hristos, Cel Ce nu este slab față de voi, ci puternic întru voi.

4 Că deși a fost răstignit în virtutea slăbiciunii, El, dimpotrivă, este viu în virtutea puterii lui Dumnezeu. Că și noi suntem slabi întru El, dar vom fi vii împreună cu El, prin puterea lui Dumnezeu față de voi.

5 Cercetați-vă pe voi înșivă dacă sunteți în credință, puneți-vă la'ncercare ; sau cumva voi nu recunoașteți că Hristos Iisus este întru voi ? În afară numai dacă sunteți ne'ncercați⁷¹.

6 Nădăjduiesc însă că veți cunoaște că noi nu suntem ne'ncercați.

7 Și ne rugăm lui Dumnezeu ca voi să nu săvârșiți nimic rău ; nu ca să ne arătăm noi încercați, ci pentru ca voi să faceți binele, iar noi să fim ca niște ne'ncercați.

8 Că noi putere nu avem împotriva adevărului, ci pentru adevăr.

9 Fiindcă ne bucurăm când noi suntem slabi iar voi sunteți tari. Aceasta o și cerem în rugăciune : desăvârșirea voastră.

10 Pricina pentru care vă scriu acestea nefiind de față este ca atunci când voi fi de față să nu lucrez cu asprime după puterea pe care mi-adat-o Domnul spre zidire și nu spre dărâmare.

11 Încolo, fraților, bucurați-vă ! Desăvârșiți-vă, mângâiați-vă, fiți uniți în cuget, trăiți în pace, și Dumnezeuul iubirii și al păcii va fi cu voi.

12 Imbrățișați-vă unii pe alții cu sărutare sfântă. Sfinții toți vă îmbrățișează.

13 Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți ! Amin.

⁷¹ Ideea cuprinzătoare : dacă n'ați trecut prin încercare ; dacă ați căzut la încercarea (proba) căreia v'ați supus : dacă nu cumva încercarea (proba, evidența) s'a pronunțat împotriva voastră.

MAEN-iada

Criptică și provocatoare „firma“ sub care se dezvoltă publicului **Romeo Moldovan**, un artist aflat la debutul carierei, poposit în labirintul de speranțe al Capitalei de sub Dealul Felea-cului, unde s-a instruit în tainele sculpturii. „MAEN“ este, așadar, un cod onomastic cu rezonanțe de instituție sau fundație culturală, pe care tânărul sculptor și l-a însușit din rațiuni numai de el știute. S-ar putea ca peste ani acest concentrat de fone-me să illustreze gloria și atunci va rămâne în conștiința noastră ca un prețios și semnificativ loc comun. Până atunci, Romeo Moldovan este o promisiune, în al cărui destin credem, pentru că ne-a convins că trebuie să credem în el.

Expoziția de la Galeria „Orizont“ intrunește atributele unui eveniment artistic la scara generației pe care acest finar sculptor o reprezintă. Ceea ce ne oferă expoziția de față nu are darul de a entuziasma la o privire superficială. Ea este mai mult un prilej de meditație asupra poeziei formelor, pe care acest artist o exersează. Maen sculptează, într-un fel, pentru mai târziu. Dar o face cu instrumentele unei sintaxe plastice coerente și provocatoare. Ceva spectaculos se insinuează în formele imaginate de acest artist. El desenează — și termenul nu trebuie să ne descumpănască, de această dată — în spațiu după legi care răspund intru totul posibilităților de manifestare și coagulare ale materiei în univers.

Romeo Moldovan creează cu simțul deplin al materialității și al șanselor ei de integrare în ambient. El nu-și propune să recreeze natura și nici să o înfrumusețeze, premise ce țineau de doctrinele estetice ale confortului social și spiritual. Modernitatea lui Moldovan este una de fond. Dacă privim cu atenție tentativele grafice, care domină simezele actualei sale expoziții, observăm dezinvoltura cu care, în viziunea acestui artist, se contopesc tendințe și experiențe consumate anterior, în expresia lor, cea mai concludentă — Picasso, Pollock, Raushenberg, Kazar, Lipschitz... După propriile lui afirmații, asemenea modele nu le-a cercetat anume, informația lui în materie nefiind deloc pe măsura emisiei artistice pe care o probează. O întreagă ontogeneză creativă se manifestă în ființa sensibilă a acestui artist, pe care un remarcabil instinct al formei îl conduce la performanțe ce se rețin cu ușurință.

Maen are forța de a converti în semn plastic a fluxurilor sensibilității contemporane, al cărei rezonator perfect pare a fi. Compozițiile spațiale durate din folie de aluminiu (polisat, sablat, patinat, pictat) au echilibrul, suplete, armonie formală, forță expresivă. Lucrările au prestanță și sînt bine individualizate, cele mai multe, dacă nu toate, avînd o deschidere monumentală evidentă. Moldovan a gândit aceste forme spațiale cu intenția destinării lor forului public — incinte clădite,

generoase, pe care le poate innobilă cu distincție, piețe urbane, ansambluri industriale, memento-uri sculpturale extravilane. Sculptorul a conceput, în elaborarea formelor lui, o ingenioasă succesiune de plinuri și goluri într-o rafinată dinamică, ce îngăduie luminii și aerului să lucreze vibrații ca o componentă activă a construcției plastice. Este poate cel mai evident semn că sculptorul și-a însușit foarte bine lecția maestrilor săi direcți (între care, profesorul Vetro, din mîna căruia au ieșit plerale remarcabile de exponenți ai artei noastre contemporane), cit și a celor ce s-au impus în cîmpul artei universale. Cum va evolua în planul gândirii estetice acest artist, este mai greu de anticipat. Cert este că vigoarea expresiei lui artistice îl recomandă ca pe unul dintre cei mai înzestrați reprezentanți ai noii generații de sculptori pe care îi avem.

Ceea ce știm, acum, după mărturisirile artistului, este că între preocupările sale de căpătii se află perfecționarea desenului. Dar nu în sensul în care orice sculptor care se respectă o poate face, ci în măsura în care această deprindere, acest meșteșug poate fi superior asumat, mergînd pînă la per-

formanțele graficii, de sevalet. Aceeași penetrantă densitate a invenției în planul formei, aceeași frenezia a liniei dezvoltate în planuri și traiectorii aleatorii, desprînse, aparent, de orice tentație narativă, la care artistul adaugă suflul unei poezii inovatoare ce-i este proprie. Cîștigurile pot fi multiple și salutare, chiar și în accepțiunea în care ele vor decide în paralel o prestație de sine stătătoare. Moldovan are calități certe și în acest sens, cu condiția ca ele să fie dublate de aportul unei gândiri plastice cultivate, care să-i articuleze mai pregnant puternicul instinct artistic pe care îl are. Culorile se vor supune altfel voinței artistului, linia se va debarasa de alunecarea rătăcitoare, compoziția va deveni mai fluentă și mai convingătoare supusă unei idei călăuzitoare. Deocamdată, în acest domeniu, Moldovan nu face decît să demonstreze că ambițiile sale grafice nu sînt altceva decît alte proiecții ale formei ce-și cere materializarea în spațiu.

Maen rămîne, pentru noi, o prezență a cărei voce deține deja virtuțile cîntului ce a început să se înfiripe.

Corneliu Antim

muzica

Ziua radiodifuziunii române

Începînd din 1990, în fiecare 1 noiembrie, Radiodifuziunea Română își aniversează încă un an de existență, ajungînd acum la venerabila vîrstă de 54 ani. Din acel 1928 în care toate transmisiile se desfășurau „pe viu“, cu mijloace rudimentare, oamenii au căpătat experiență, instituția s-a mutat într-un local dotat (atunci) cu tehnică modernă, rămasă, însă, la nivelul anului 1992, cu mult în urma altor ra-

diodifuziuni din lume. Se pare că, în anul 2000, Radiodifuziunea își va sărbători „ziua de naștere“ în noul sediu aflat, încă, în construcție.

Annual, acest moment este marcat printr-un concert extraordinar desfășurat în sala Radio și transmis, în direct, pe calea undelor. De această dată, concertul din 1 noiembrie, a fost susținut de Orchestra de cameră Radio sub bagheta dirijorului (și directorului) Horia Andreescu. Programul a cuprins două lucrări beethoveniene — Concertul pentru vioară și orchestră și Simfonia a III-a, interpretarea acestora din urmă fiind, oricum, superioară ca nivel tehnic și acuratețe stilistică, deși nici aici nu au lipsit suprafețele anoste, desincronizările sau falsurile la suflători. Au fost, însă, pagini frumos construite, fraze elegante și destul de multă expresivitate. Nu același lucru se poate spune despre opusul concertant, în care solistul oaspete, Eugen Sirbu, nu a (prea) fost în formă; deși i-am admirat sunetul splendid (o fi cîntat pe Stradivarius sau a preferat Guarneri?), nu am putut trece cu vederea scăpările, zonele confuze, inconsistența expresivă, ușor dulceagă. Decalajele permanente în raport cu orchestra ne-au făcut să ne întrebăm cine după cine aleargă, dar am aflat răspunsul în simfonie, unde lucrurile au revenit la normal, deși se pare că această primă colaborare a dirijorului Horia Andreescu cu Orchestra de cameră nu a fost cea mai fericită. Să fie oare „nepotrivire de caracter“? Formația este de certă calitate, Horia Andreescu este un as al baghetei, deci...

În sală, lume multă, muzicieni, actori, redactori, oameni de cultură, colaboratori fideli ai Radio-ului; oficialități — mai nimeni, deși au fost lansate zeci de invitații la Președinție, Guvern și Parlament; oricum, dl. Alexandru Mironov era la datorie. În ciuda „marilor absenți“, aplauzele au răsplătit și cuvintele rostite de Paul Grigoriu și Dana Popescu și interpreții, fără ca oribilul coș cu flori cu aspect mortuar să strice buna dispoziție, dovadă și cupele de șampanie care s-au ciocnit după concert.

Personificînd instituția, să-i urăm viață lungă și „La mulți ani!“

Anca Florea

parțial color

Hai, țapo, la demisol!

Emisiunile de varietăți, tot mai rare pe micul ecran, au stîrnit performanța prin aceea realizată de Constantin Dicu, sub titulatura „Hai, țapo, la Iunion!“ prezentată de curînd la o oră de vîrf. Decupînd fragmente din clasici (Caragiale, Alecsandri, Orășean și alții), realizatorul s-a chinat să le ofere corespondente contemporane, într-un spectacol care, de la un capăt la altul, a alungat zîmbetul și a imblînzit plătiseala, ca și cînd vroia să trîmte telespectatorii la culcare, pentru a economisi energie electrică. Nu era nevoie să se facă slalom printre alții autori, bine plasați în epocile respective, pentru a se ironiza beteșugurile și habitudinile la zi cînd, slavă domnului, un Dumitrascu, un Cazimir, un Brătianu, numai prin simpla lor prezență stîrnesc cavalcade comice, demne de o reprezen-

tare caragialească. Dar, dacă s-a încercat să se demonstreze că ai noștri clasici sînt încă actuali (nici noi nu credeam contrariul), ei bine, în felul în care au fost transpuși au părut de o desuetudine stînjitoare. La „Iunionul“ lui Dicu apar în prim-plan Rică Venturiano, curtezanul etern, Jupin Dumitrache, polițaiul binecunoscut, dame, public, toate într-un me-lanj care stîrnete mai degrabă compasiunea decît hazul. Textele neinspirat a-lese devin niște declamații banale iar actorii trebuie să se chinuie mult pentru a le conferi o semnificație cit de cit a „istici-că. Versuri de felul: „Hai să dăm mîna cu mîna/cei ce sîntem lungi de mîna“, adaptare sau prelucrare (după „Hora Unirii“, nu!) dovedesc un amatorism evident și o plasare neinspirată. Se apelează uneori chiar la anecdote triviale (și acestea prelucrate!) de tipul: „Și furată și bătută/Și cu bani cheltuiți“, iar, pentru impresia artistică (!), se trimite pe scenă o fetiță sîsîită care debitează — se putea altfel? — un astfel de catren: „Aicea la grădină/ mă simt că sînt regină/să cînt, să cînt mereu/acesta-i visul meu!“ Cu un așa vis să tot atingi un spectacol regal! Nu lipsesc, în același șirag cenușiu, monologuri, inscenări care au drept personaje escroci, borfași, greviști, „trăgători“, o galerie previzibilă într-o defilare debilă. Apare chiar și un anume tip Rosianu care, firește, te poartă cu gîndul spre celebrul crainic, în efuziunile sale bachice. Se ivește o tipă rău mușcătoare: „Nu te apropia/Vezi-ti de pielea ta/ Musc, mușc, mușc“. Numai așa, pentru a mai speria participanții de la „Iunion“, prea aburoși și la fel de abulici, Parafraze din „O noapte furtunoasă“, scîlîmbăielile unor actori nu au darul să ridice oțta spectacolului, dimpotrivă, ai impresia, în felul în care a fost montat, că regizorul a ținut neapărat să ne îndepărteze de unele capodopere. Chiar dacă apar Tamara Buciuceanu, Mitică Popescu, Ștefan Bănică și mulți alții, prezența lor pe scenă nu salvează ceea ce era condamnat de la început, printr-o lipsă de ingeniozitate și suculență. Dacă am judeca întregul spectacol printr-o grîlă parodică, efectul ar fi același. Improvizarea și amatorismul sînt la ele acasă. Păcat. Într-o lume cu un potențial umoristic abundent, emisiunile noastre nu-s pentru risul spectatorilor, ci au ajuns de risul lumii. Altfel spus, la demisolul artei veritabile.

Marius Tupan

SIHAȘTRI ÎN TAIGA

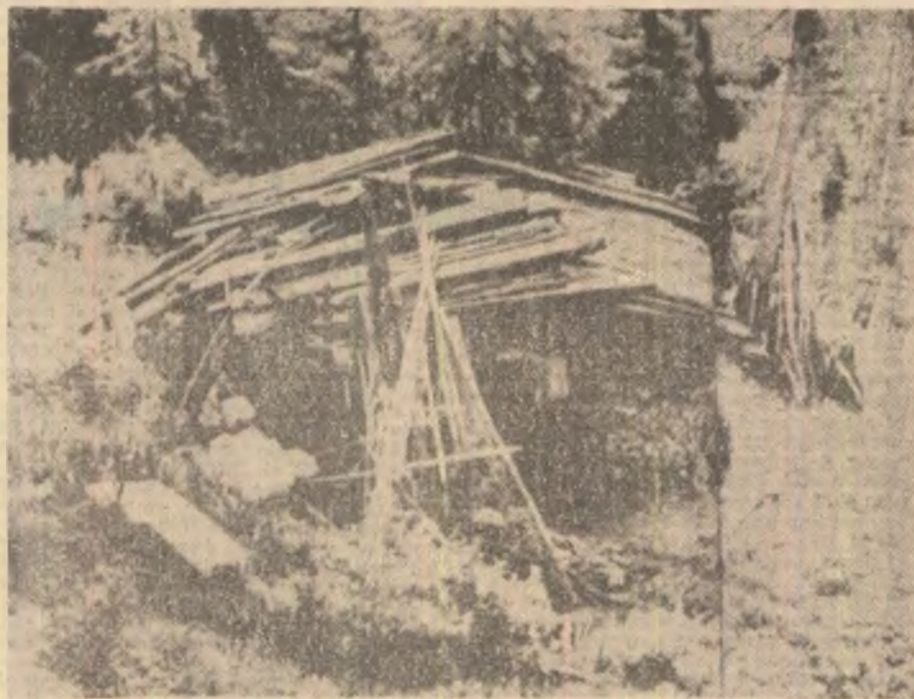
Un grup de geologi, prospectând în 1978, nu departe de frontiera mongolă, descoperă familia Likov. Întâlnirea are un caracter fabulos: tatăl, fiii și fiicele sale nu văzuseră nici un om de patru decenii. Coboritori din vechii credincioși schismatici ai bisericii ortodoxe, persecutați de Petru cel Mare — Likovii au pornit pe drumul spre Răsărit, folosit de strămoșii lor, rătăcindu-se în pădure pe vremea celui de al doilea război mondial. Au înfruntat primejdiile continentale firești, urșii și — mai rău — veritabilele care dădeau iama în proviziile pentru iarnă. Sălbăticirea, paradoxal, n-a influențat civilizația. Cu o Biblie mereu alături, au continuat să citească, să scrie, să vorbească o limbă rusă inteligibilă, comportându-se ca oameni demni. Vasili Peskov, care a fost la ei vară de vară, evocă măreția acestui exil, făcându-ne, totodată, părtași la fascinația întoarcerii lor la lumea modernă. Buimăcelii inițiale i-a luat locul o curiozitate arzătoare. Agafia, mezina, acum ultima supraviețuitoare a familiei, consideră avionul și televiziunea drept banele; chibriturile și fotografia au rămas tabuuri. După câteva călătorii, s-a întors să trăiască singură în taiga. (Fragmentul este reprodus din revista *Lire*, iulie-aug. 1992)

Se întâmpla în luna februarie 1982. Nikolaï Ustinovici Juravlev, cercetător din regiunea Krasnoiarsk, mi-a telefonat de la Moscova unde făcuse escală: „Vreau să vă povestesc o aventură omenească excepțională care, poate, va interesa ziarul dumneavoastră...“ Într-o oră eram la hotelul unde locuia la Moscova, ascultând cu atenție vizitatorul siberian.

Esentialul era că în munții Khakaze, pe versantul nordic, de nepătruns al Saianului occidental, geologii descoperiseră oameni care trăiau de peste patruzeci de ani total ruși de lume. O familie mică. Doi din cei patru copii nu văzuseră niciodată alți oameni în afară de părinți și frații mai mari, necunoscând lumea omenească decât din auzite.

L-am întrebat pe Nikolai Ustinovici dacă știa povestea din mărturie sau dacă îi văzuse chiar el, cu ochii lui pe sihaștrii. Savantul mi-a răspuns că aflase despre „descoperire“ dintr-o notă de serviciu, de la geologi, că ajunsesse vara trecută să pătrundă în acel colț îndepărtat din taiga. „Am intrat în cocioaba lor. Le-am vorbit așa cum vă vorbesc. Impresia mea? Um amestec de preistorie și de Rusie dinaintea lui Petru cel Mare. Fac focul cu silex... Au lumină arzând așchii de lemn... Desculți vara, încălțați iarna cu coji de mesteacăn. Fără sare, fără piine. N-au pierdut nimic din vorbire, din limbă dar cei mici sînt greu de înțeles... Acum sînt în contact cu grupul de cercetări geologice și par bucuroși de întîlnirile cu oamenii, oricît de scurte sînt. Oricum, ei dovedesc aceeași neîncredere, nu și-au schimbat modul de viață și obiceiurile zilnice. Trăiesc astfel, ca sihaștrii, din cauza unei rupturi religioase care ajunge în trecut, înainte de epoca lui Petru cel Mare. La cuvîntul «Nikon» scuipe, semnează punînd două degete. Pe Petru cel Mare îl consideră un dușman personal. De multă vreme nu știu ce se întîmplă pe lume“.

Robinsonii au fost descoperiți în vara lui 1979. O fotografie geologică aeriană

Locuința familiei Likov, timp de 35 de ani, izolată de lume

a arătat zăcăminte feruginoase la izvoarul riului Abdkan. Un grup de geologi a fost adus cu un elicopter în vederea prospectării. Munca de fixare a fost meticuloasă. Piloții au survolat în mai multe reprize „gîtul“ adînc, alegînd pentru aterizare un banc de gaieți, care le-a convenit.

Descriind un nou cerc deasupra versantului muntelui, piloții au anunțat existența a ceva care semăna cu o grădină de legume. O impresie, desigur. Ce grădină de zarzavat se putea afla într-o zonă cunoscută prin sălbăticiune? ! Cea mai apropiată localitate nu se afla decît la doar două sute cincizeci de kilometri mai sus de acolo ! Totuși, verificînd, era o asemenea grădină. Brazdele străbateau transversal coasta muntelui. Fără îndoială, cartofi. Apoi un luminiiș natural n-ar fi putut exista în masivul năpădit de zadă și cedri. Era o grădină obținută de multă vreme prin despădurire.

Lăsîndu-se pînă la cea mai mică altitudine posibilă deasupra creștelor munților, piloții au zărit un soi de casă. Au mai făcut un tur. Da, o casă! Cu o potecă mergînd spre riu. Butuci, despicăți cu toporul, se uscau la aer. Nici o ființă vie. Ciudat!

Piloții au însemnat locul pe hartă, cu o cruce și au continuat să caute un loc de aterizare; l-au găsit, aproape de riu, la cincisprezece kilometri depărtare de locul misterios. Cînd au comunicat geologilor rezultatul misiunii lor, le-au atras atenția asupra enigmaticei descoperiri.

Patru geologi aveau misiunea să lucreze la deschiderea zăcămintului de la Volkorsk. Trei bărbați și o femeie, Galina Pismenskaia, șeful grupului. Ajunși în taiga, n-au pierdut nici un moment din vedere apropiata prezență a grădinii.

În acest punct al povestirii este mai bine să fie citată chiar mărturia Galinei Pismenskaia.

„Profitînd de o vreme însoțită, am băgat niște dulciuri în rucsacuri, pentru eventualii noștri prieteni. Totodată n-am uitat să-mi verific pistolul pe

Trei membri ai familiei Likov îndreptîndu-se spre tabăra geologilor

VASILI PESKOV

care-l purtam la sold.

Zona însemnată de aviatori se afla la cam o mie de metri altitudine pe peretele muntelui. În escaladă am înțilnit destul de curînd o potecă. Văzînd-o, chiar cu un ochi neexperimentat, se constata că era folosită de mulți ani, că umblaseră de curînd pe ea, picioare. Am văzut un toiag sprijinit de pom. Apoi am zărit două, hai să le numim, dulăpioare pentru hrană, montate pe prăjini înalte, făcute din coji de mesteacăn pline cu felii de cartofi uscate. Descoperirea atît de ciudată ne-a convins și ne-am continuat drumul cu mai multă încredere. Urmele de viață omenească se înmulțeau: o căldare din scoarță de copac aruncată, un butuc trecînd peste un pîrîias, urme de foc...

Am ajuns la o cocioabă, lîngă un torent. Înnegrită de vreme și de ploie, se înălța printre o grămadă de accesorii forestiere: scoarță de copac, țărushi, arbori doborîți. Dacă n-ar fi fost niște ferestre, de dimensiunile buzunarului de la rucsac n-aș fi crezut, în nici un chip că acolo locuia cineva. Cu siguranță locuia cineva: la doi pași de cocioabă înverzea grădina de zarzavat, bine lucrată, cu cartofi, ceapă și napl. Era și o săpăligă acolo avînd urme de pămînt proaspăt pe ea.

Venirea noastră a fost remarcată. Ușa scundă a scîrțit, apărînd la lumină zilei, aidoma ca într-o poveste, silueta unui bătrîn. Desculț, îmbrăcat într-o cămașă din pînză de sac, de o mie de ori peticită, cu un pantalon la fel plîș și el de petice. Cu barba vilvoi. Părul în vînt. Privirea speriată, foarte atentă. O expresie de incertitudine. Cu o legănare anevoioasă de parcă l-ar fi ars pămîntul sub picioare, bătrînul ne privea tăcînd. Noi la fel. Scena a durat aproape un minut. Trebuia să facem ceva, eu am vorbit:

— Bună ziua bunicule! Am venit să vă vedem...

Bătrînul n-a răspuns imediat. A tropăit a privit în spate a pipăit o centură agățată în perete pînă să vorbească, în sfîrșit, cu o voce blîndă ușor ezitantă:

— Intrați, dacă ați venit pînă aici... Bătrînul a deschis ușa iar noi ne-am grăbit într-un întineric viscos și împuțit. Din nou s-a făcut tăcere, o tăcere plină de stinghereală, întreruptă imediat de o smîlcăială și de murmure. Abia atunci am descoperit siluetele a două femei. Una dintre ele își izbea isteric fruntea de pămînt, vîitîndu-se: „Iată, pentru păcatele noastre, pentru păcatele noastre...“ Cealaltă, agățată de stîlpul de lemn care susținea o grindă veche, a alunecat încetîșor. Lumina lăcarnei a căzut pe ochii ei larg deschiși, îngrozitor de speriați, am înțeles că ar fi vrut să iasă, să scape. Bătrînul a intrat în urma noastră. Și el era cam încurcat cînd ne-a explicat că cele două erau fiicele lui.

Lăsîndu-ne noi prieteni să-și vin, în fire, am făcut un foc puțin mai departe scoțînd și ceva de-ale gurii.

Cam peste vreo jumătate de oră ieșînd de sub streășina cocioabei, s-au apropiat de foc trei siluete: bătrînul cu fetele sale. Nici urmă de isterie. Pe chipuri li se citea doar frica însoțită de o sinceră curiozitate.

Îmbierea noastră cu conserve, ceai și piine, oaspeții au respins-o cu vehementă: „Nu sînt pentru noi!“ Pe o vatră din pietre așezată lîngă cocioabă au pus o oală cu cartofi spălați în apa torentului, acoperînd-o cu o placă de piatră. Au început să aștepte. Mîncaseră vreodată piine? Bătrînul a răspuns: „Eu am mîncat, ele nu. Ele nici măcar n-au văzut-o vreodată“.

Fetele erau îmbrăcate, asemeni tatălui lor, cu o pînză de sac țesută din cinepă. Croiala hainelor era cam tot „pînză de sac“: o gaură pentru cap, o sfoară drept cordon. Și petice fără sfîrșit.

Conversația era cam împotmoltă. Nu din cauza sfielii. Noi nu prea înțelegeam limbajul fetelor. Foloseau nenumărate cuvinte vechi al căror sens abia îl ghiceam. Foarte deosebit era și felul lor de a vorbi, nazalizînd înfundat aidoma unui recitativ. Cînd surorile vorbeau între ele, sunetul vociilor aducea cu un gîngurit surd, lent.

La venirea surorii, reușisem să ne prezentăm. Aflasem că bătrînul se numea Karp Osipovici, iar fetele Natalia și Agafia. Numele lor de familie era Likov. Agafia, mezina, a intervenit brusc în conversație, declarînd cu o mîndrie de necontestat că știe să citească. După ce a cerut voie tatălui său, s-a strecurat în, hai să-i spunem, izbă, aducînd o carte grea, înnegrită. Deschizînd-o pe genunchi, ne-a citit o rugăciune cu o voce cîntată asemănătoare felului în care vorbea. Apoi dorînd să dovedească putînta Nataliei de a citi i-a pus cartea pe genunchi. După lectură, toată lumea a observat un timp de tăcere semnificînd o anumită importanță. Se observa că știința de carte era la mare cinste pentru acești oameni făcînd, fără îndoială, motivul mării lor mîndrii.

„Tu știi să citești?“ m-a întrebat Agafia. Toți trei au așteptat plini de curiozitate răspunsul meu. Am răspuns că știu să scriu și să citesc. Bătrînul și cele două surori au fost cam dezamăgiți, ei socoteau știința scrierii și citirii drept un dat exclusiv al lor. A ști înseamnă a ști. Likovii m-au socotit de atunci ca pe o egală.

Totodată, bătrînul a considerat folositor să mă întrebe dacă sînt femeie. „Prin voce și restul s-ar spune femeie dar, îmbrăcămîntea...“ Părerea ne-a amuzat, pe cei trei colegi și pe mine.

Prezentare și traducere:
Andriana Fianu

Continuare în pag. a 15-a